

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินการวิจัยเรื่อง วจนลีลาและบทบาทหน้าที่ของเพลงลูกทุ่ง ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับเพลงลูกทุ่ง

- 1.1 ความหมายและลักษณะของเพลงลูกทุ่ง
- 1.2 ที่มาของเพลงลูกทุ่ง
- 1.3 คุณค่าและความสำคัญของเพลงลูกทุ่ง

2. แนวคิดเกี่ยวกับภาษาและวจนลีลา

- 2.1 ความหมายของภาษา
- 2.2 วจนลีลา
 - 2.2.1 การใช้คำ
 - 2.2.2 การใช้สำนวน
 - 2.2.3 การใช้โวหาร
 - 2.2.4 การใช้ภาพพจน์

3 ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่และบทบาทหน้าที่วรรณกรรม

- 3.1 ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่
- 3.2 บทบาทหน้าที่วรรณกรรม

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

ความรู้เกี่ยวกับเพลงลูกทุ่ง

เพลงลูกทุ่งเป็นวัฒนธรรมที่ถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยอย่างหนึ่งที่มีส่วนปลูกฝังความเป็นไทยหลายด้านให้แก่คนไทย ปลูกฝังความเป็นเจ้าบทเจ้ากลอน ปลูกฝังทำนองเพลงไทยเดิม และเนื้อหาสอดแทรกวิถีชีวิตของคนไทยให้คนรุ่นใหม่ได้รู้จัก แต่ปัจจุบันกระแสนิยมวัฒนธรรมต่างชาติทำให้คนรุ่นใหม่ให้ความสนใจเพลงลูกทุ่งน้อยลง

ความหมายและลักษณะของเพลงลูกทุ่ง

เพลงลูกทุ่งมีคุณค่าต่อสังคมไทยและวิถีชีวิตของชาวชนบทไทยอย่างกว้างขวาง เพลงลูกทุ่งสะท้อนให้เห็นความผูกพันอันแนบแน่นของชาวชนบทกับขนบธรรมเนียมประเพณี ความยึดมั่นในพุทธศาสนา และความเชื่อเรื่องบุญกรรม โดยมีผู้รู้หลายท่านได้ให้ความหมายและลักษณะของเพลงลูกทุ่งดังต่อไปนี้

กาญจนา แก้วเทพ (2522:56) กล่าวว่าเพลงลูกทุ่งเป็นเพลงที่นอกจากจะทำหน้าที่บันทึกเหตุการณ์ทางสังคมแล้ว ยังตอบสนองความต้องการด้านจิตใจของผู้ใช้แรงงาน โดยเฉพาะชาวนา ชาวไร่ในชนบท เนื้อหาของเพลงส่วนใหญ่จึงสะท้อนความคิดความรู้สึกของผู้ยากไร้ที่อยู่ในสังคม ถ้อยคำที่ปรากฏในเพลงจึงแสดงถึงความจริงใจและเป็นข้อเท็จจริง ถึงแม้บางคำจะแสดงถึงการเยาะเย้ยเสียดสี

บุญยงค์ เกศเทศ (2525:47) กล่าวว่าเพลงลูกทุ่ง เป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่เข้าถึงประชาชนได้ดีกว่าวรรณกรรมประเภทอื่น เพราะผู้แต่งได้นำเอาปัญหาชีวิต ความเป็นอยู่ของผู้คนทุกระดับชั้นในสังคมทั้งด้าน เศรษฐกิจ การเมือง การประกอบอาชีพ รวมทั้งเสียงคนตรี ท่วงทำนองและภาษาจดจำได้ง่าย จึงเป็นที่สนใจของคนทั่วไป

ในทำนองเดียวกัน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2534:27) ทรงกล่าวถึงเพลงลูกทุ่งในคำนำเนื้อหาไว้ว่า มีเนื้อหาหลากหลาย โดยผู้ประพันธ์ได้หยิบยกปรากฏการณ์ ทางธรรมชาติ เช่น ฝนตก ฟ้าร้อง น้ำท่วม หรือ วิถีชีวิตของผู้คนในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง นอกจากนั้นภาษาที่ใช้ก็เรียบง่าย เข้าใจและจดจำได้เร็ว รวมทั้งใช้บันทึกข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของสังคม เป็นแหล่งรวมภูมิปัญญาของชาวบ้าน เพลงลูกทุ่งจึงเข้าถึงสังคมทุกชั้นได้อย่างทั่วถึง

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ (<http://kanchanapisek.or.th> 15 กันยายน 2557) ให้ความหมายของเพลงลูกทุ่ง หมายถึง เพลงที่สะท้อนวิถีชีวิต สภาพสังคม อุดมคติและวัฒนธรรมไทย มีท่วงทำนอง คำร้อง สำเนียง ถิ่นการร้อง การบรรเลงที่เป็นแบบแผนมีลักษณะเฉพาะ ซึ่งให้บรรยากาศของความเปี่ยมลูกทุ่ง โดยเฉพาะการร้องเอื้อนที่ใช้ลูกคอ

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2528:95) กล่าวถึงลักษณะของเพลงลูกทุ่ง พอสรุปได้ว่า เพลงลูกทุ่งมีเนื้อหาที่แสดงภาพความเป็นจริงในชนบท และยังสะท้อน โลกทรรศน์ แบบเก่าในด้าน ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม รวมทั้งมีการผสมผสานวัฒนธรรมระหว่างสังคมเมือง และ สังคมชนบท

นอกจากนี้ สุกรี เจริญสุข (2532 : 94-96) กล่าวถึงลักษณะของเพลงลูกทุ่ง พอสรุปได้ว่า เพลงลูกทุ่งมีลีลาและจังหวะมาจากเพลงพื้นบ้าน เน้นความ สนุกสนานครึกครื้นเป็น สำคัญทำนองมาจากเพลงพื้นบ้าน มีลักษณะเป็นเพลงสั้น ๆ ง่าย ๆ เนื้อหาร้องเป็นเรื่องของชาวบ้าน ถ่ายทอดอารมณ์ที่เป็นภาษาชาวบ้าน มีลักษณะเด่นในการใช้ลูกคอ มีการเอื้อนเสียงเป็นสำคัญ เนื้อหาพูดกันอย่างตรงไปตรงมา บรรยายชีวิต มีความตลกขบขัน นิยมธรรมชาติ เรียบเรียงเสียง ประสานจากการสืบทอดของเพลงพื้นบ้าน คือ นิยมบรรเลงตามใจชอบ เหน่ตามกันไปโดยอาศัยแนว ทำนองของเรื่องเป็นหลัก การถ่ายทอดอารมณ์เพลง อาศัยเนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริงและ ถ่ายทอดอารมณ์ออกมาด้วยความซาบซึ้งกินใจ

ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่าเพลงลูกทุ่ง เป็นเพลงที่แต่งขึ้นโดยใช้ถ้อยคำที่ เรียบง่าย ฟังได้ทุกเพศทุกวัย เนื้อหาของเพลงเน้นการสะท้อนชีวิตและสังคมเป็นหลัก นอกจาก สะท้อนถึงสังคมไทยและวิถีชีวิตยังมีเนื้อหาบรรยายถึงสภาพแวดล้อมธรรมชาติของชนบทไทย การ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม บุคคลที่ถูกกล่าวถึงในเพลงมักเป็นชาวชนบทหรือไม่ก็คนยาก คนจน บรรยายถึงความรัก การประกอบอาชีพ ลักษณะบ้านเรือนที่อยู่อาศัย การแต่งกาย การบริโภคอาหาร สิ่งบันเทิงและในบางครั้งเพลงลูกทุ่งยังสะท้อนถึงระบบความเชื่ออีกด้วย

ที่มาของเพลงลูกทุ่ง

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ (<http://kanchanapisek.or.th> 15 กันยายน 2557) กล่าวถึงที่มาของเพลงลูกทุ่งพอสรุปได้ดังนี้

เพลงลูกทุ่งเป็นเพลง ไทยที่มีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือ มีการใช้ภาษาง่าย ๆ บรรยายเรื่องราวของชีวิต สภาพสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเน้นชีวิตของชาวชนบท โดยก่อนหน้านั้น ยังไม่มีการแบ่งแยกว่า เป็นลูกทุ่งหรือลูกกรุง เนื่องจาก เพลงไทยได้พัฒนามาจากเพลงไทยเดิมที่ใช้ คำร้องที่มีลักษณะการเอื้อน และใช้เครื่องดนตรีไทยบรรเลง มาเป็นเพลงไทยสากล ที่มีเนื้อร้องเต็ม ใช้เครื่องดนตรีสากลบรรเลง ซึ่งได้รับความนิยมมากขึ้น เนื่องจากฟังง่าย ร้องง่าย จำได้ง่าย และมัก เรียกลักษณะจากแนวการร้องของนักร้องแต่ละคนมากกว่า เช่น แนวร่าวก แนวเพลงเพื่อชีวิต นอกจากนี้ นักประพันธ์เพลงรุ่นเก่า ๆ ก็ไม่เห็นด้วยที่จะให้มีการแบ่งแยกประเภทของเพลงไทย สากกล่าวว่าเป็นเพลงลูกทุ่ง และลูกกรุง เพราะถือว่า ดนตรีเป็นภาษาสากลและต่างเป็นเพลงไทยสากล เช่นเดียวกัน... (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ, ย่อหน้าที่ 2:1)

ผู้วิจัยสรุปพัฒนาการของเพลงลูกทุ่งตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจาก
สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ (<http://kanchanapisek.or.th> 15 กันยายน 2557) ดังต่อไปนี้

ยุคต้น (พ.ศ. 2481 – พ.ศ. 2507) นับว่า เป็นยุคบุกเบิกเพลงลูกทุ่ง เนื้อหา
เพลงลูกทุ่งช่วง มักกล่าวถึงธรรมชาติ ที่สวยงามของชนบท ส่วนวิถีชีวิตของชาวชนบทมักกล่าวถึง
ความรักของหนุ่มสาว ความยึดมั่นในศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณี นักร้องที่มีความสำคัญ
อย่างยิ่ง ต่อวงการเพลงลูกทุ่งไทย... (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ, ย่อหน้าที่ 10:1)

ยุคทองของเพลงลูกทุ่ง (พ.ศ. 2507 - พ.ศ. 2513) สืบเนื่องจากการที่มีคำว่า
"เพลงลูกทุ่ง" เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกและมีการนำเสนอ ผ่านรายการโทรทัศน์ ทำให้เพลงลูกทุ่ง
แพร่หลาย และได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว เนื้อหาของเพลงมีหลากหลาย เช่น บรรยายถึงชีวิตใน
ชนบท สะท้อนชีวิตสาวชานาที่หลงแสงสีเมืองกรุง... สุรพล สมบัติเจริญ ได้รับสมญาว่า เป็นราชา
เพลงลูกทุ่ง เนื่องจาก มีความสามารถพิเศษเฉพาะตัวในการแต่งคำร้องทำนองที่แปลกไม่
เหมือนใคร เนื้อหาของเพลงมีทั้งที่เป็นความรัก การเกี่ยวพาราสี ความประทับใจ และสนุกสนาน มี
ผลงานที่สร้างชื่อเสียงมากมาย... (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ, ย่อหน้าที่ 11:1)

ยุคภาพยนตร์เพลง (พ.ศ. 2513 - พ.ศ. 2515) เมื่อมีการแข่งขันกันเอง
ระหว่างเพลงลูกกรุง และเพลงลูกทุ่งในยุคนี้ จึงเริ่มนำเพลงลูกทุ่งมาประกอบในภาพยนตร์ ซึ่งเรื่อง
แรกที่โด่งดัง เป็นที่กล่าวขวัญถึงเป็นอย่างมากคือ มนต์รักลูกทุ่ง โดยเฉพาะเพลงมนต์รักลูกทุ่ง ที่
ไพบุลย์ บุตรขัน เป็นผู้แต่ง ขับร้องโดย ไพรวลัย ลูกเพชร มีความไพเราะ ทั้งท่วงทำนอง และเนื้อหา
ดูจับทักที่ประทับใจผู้ชม ส่งผลให้ภาพยนตร์เรื่องต่อ ๆ มาในยุคนี้ เปลี่ยนแนวมาเป็นภาพยนตร์
เพลงส่วนใหญ่ เช่น เรื่อง โทณ ที่มีสังข์ทอง สีใส ร้องนำ เนื้อหาของเพลงในช่วงนี้ นอกจากเป็น
เรื่องของชาวชนบทท้องทุ่งท้องนาแล้ว ยังแทรกอารมณ์ขันและการเสียดสีด้วย (สารานุกรมไทย
สำหรับเยาวชนฯ, ย่อหน้าที่ 15:1)

ยุคเพลงเพื่อชีวิต (พ.ศ. 2516 - พ.ศ. 2519) หลังจากเกิดเหตุการณ์
14 ตุลาคม 2516 เป็นต้นมา เกิดกระแสความคิดแบบเพื่อชีวิต วงการเพลงลูกทุ่งซึ่งมีความไวต่อ
เหตุการณ์รอบตัวก็มีการแต่งเพลงในแนวเพื่อชีวิตมากขึ้น สะท้อนความยากจนของชาวนาชาวไร่
เช่น เพลงข้าวไม่มีขาย แต่งโดย ไผ่ผิน พรสุพรรณ มี ศรีเพชร ศรีสุพรรณ ขับร้อง สะท้อนให้เห็น
ภาพของหนุ่มชาวนาที่ทำงานแล้วไม่ได้ผลทำให้ไม่มีข้าวไปขาย เป็นต้น ... (สารานุกรมไทย
สำหรับเยาวชนฯ, ย่อหน้าที่ 16:1)

ยุคหางเครื่องและคอนเสิร์ต (พ.ศ. 2519 - พ.ศ. 2528) หลังเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 เนื้อหาของเพลงลูกทุ่งที่เกี่ยวกับความทุกข์ยากของชาวนา กรรมกร และแนวเพื่อชีวิต มีน้อยลง เนื่องจากการปิดกั้นของภาครัฐ ส่งผลให้กลับมานิยมเนื้อหาเกี่ยวกับการเกี่ยวพาราสีและความรักของหนุ่มสาว ยุคนี้มีนักร้องใหม่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากผลงานหลากหลายวงดนตรีลูกทุ่งมีการแข่งขันมากขึ้น ใช้เงินลงทุนมากขึ้น ใช้เทคนิคแสง สี เสียงที่ทันสมัย การเต้นประกอบเพลงของหางเครื่องมีความอลังการมากขึ้น เนื้อหาของเพลงในช่วงนี้สะท้อนปัญหาใหม่ ๆ ของสังคมเพิ่มขึ้นด้วย เช่น การขายแรงงานในต่างประเทศ การย้ายถิ่นฐานในการประกอบอาชีพของชาวชนบทเข้าสู่เมืองหลวง ... (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ, ย่อหน้าที่ 17:1)

ยุคเพลงลูกทุ่งแนวสตริง (พ.ศ. 2528 - พ.ศ. 2535) เมื่อดนตรีแนวสตริง และแนวร็อกที่ได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศ ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง เพลงสตริงสำหรับวัยรุ่นแพร่หลายเต็มตลาด ความนิยมเพลงลูกทุ่งเริ่มลดน้อยลง ทำให้เพลงลูกทุ่งต้องปรับตัวให้เข้ากับดนตรีสมัยใหม่แนวสตริงคอมโบ เพื่อให้เพลงลูกทุ่งกลับมาได้รับความนิยมอีกครั้ง นักร้องเพลงลูกทุ่งที่ประสบความสำเร็จสูงสุดในยุคนี้ คือ พุ่มพวง ดวงจันทร์ ซึ่งเป็นนักร้องที่มีศักยภาพสูง มีลีลาการร้อง และการเต้น ที่เข้ากับดนตรีสมัยนิยม และเป็นนักร้องลูกทุ่งหญิงคนแรกที่ได้บุกเบิกมิวสิกวิดีโอของวงการเพลงไทย ... (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ, ย่อหน้าที่ 18:1)

ยุคปัจจุบัน (พ.ศ. 2536 - ปัจจุบัน) ความนิยมในกลุ่มวัยรุ่นที่ชื่นชอบเพลงแนวสตริง ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างผู้ฟังกลุ่มผู้ใหญ่ บรรดาค่ายเทปเพลงต่างเล็งเห็นผลประโยชน์ที่จะได้จากผู้ฟังกลุ่มผู้ใหญ่ จึงได้นำเอาเพลงเก่าที่มีคุณค่าและเป็นที่รู้จัก คือ เพลงของวงสุนทราภรณ์มาเรียบเรียงเสียงประสานขับร้องใหม่ เช่น ชูต เยื่อไม้ เพลงหวานเมื่อวานนี้ ตราบนิรันดร์ มหาอมตะ นิรันดร์กาลจึงเป็นกระแสของการอนุรักษ์เพลงเก่าซึ่งแพร่เข้ามาสู่วงการเพลงลูกทุ่ง... (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ, ย่อหน้าที่ 21:1)

อาจกล่าวได้ว่า เพลงลูกทุ่งแบ่งเป็น 7 ยุค คือ ยุคต้น ยุคทองของเพลงลูกทุ่ง ยุคภาพยนตร์เพลง ยุคเพลงเพื่อชีวิต ยุคหางเครื่องและคอนเสิร์ต ยุคเพลงลูกทุ่งแนวสตริง และยุคปัจจุบัน โดยแต่ละยุคจะแสดงถึงความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงของเพลงลูกทุ่งในแต่ละช่วงเวลาทั้งในเรื่องของเนื้อหา แนวเพลง รวมไปถึงผู้ขับร้องเพลงลูกทุ่ง วิธีการขับร้อง และการแต่งกาย เพลงลูกทุ่งเป็นเพลงที่มีคุณค่าเนื่องจากการสะท้อนวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ทั้งทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของคนไทยออกมาผ่านบทเพลงที่มีคำร้องและทำนองที่ไพเราะสละสลวย โดยผู้ประพันธ์มักมีวิถีในการประพันธ์ที่แตกต่างกันเพื่อให้บทเพลงมีความน่าสนใจและสามารถปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย

คุณค่าและความสำคัญของเพลงลูกทุ่ง

เพลงลูกทุ่งเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าด้านสาระเกี่ยวกับสังคมและวิถีชีวิตของชนบทไทยอย่างกว้างขวาง เพลงลูกทุ่งสะท้อนถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี ค่านิยมในเรื่องของความรักชาติ ค่านิยมเรื่องเพศ การแสดงออกและทัศนคติเกี่ยวกับความรักของหนุ่มสาวมีผู้แสดงทัศนะเกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญของเพลงลูกทุ่งไว้ดังนี้

อนุก นาวิกมูล (2521:8) กล่าวถึงคุณค่าของเพลงลูกทุ่งไว้ว่า เพลงลูกทุ่งไม่เพียงแต่เป็นผลผลิตของบุคคลจากสังคมชนบทเท่านั้น แต่ยังได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางยิ่งในชนบท เนื้อหาและส่วนประกอบของเพลงลูกทุ่งก่อให้เกิดความเข้าใจในวิถีชีวิตของชาวชนบทไทย

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2534:23) ทรงกล่าวถึงคุณค่าและความสำคัญของเพลงลูกทุ่งสรุปได้ว่า เป็นหลักฐานของข้อมูลทางประวัติศาสตร์สังคมของประเทศ เป็นที่รวมของภูมิปัญญาและทรัพย์สินทางปัญญาของชาวบ้าน เพลงมีความเรียบง่ายสามารถเข้าถึงสังคมทุกชั้น กระจายได้กว้างไกลถึงชนบททุกแห่ง มีความเป็นไทยทั้งในเรื่องของภาษา ทำนองและการขับร้อง

นอกจากนี้ เชนภ จบกระบวนวรรณ (2550:38) กล่าวถึงความสำคัญของเพลงลูกทุ่งว่า เพลงลูกทุ่งมีความงามแบบไทย ๆ ที่ยากจะหาเพลงชนิดใดเสมอเหมือน เนื้อหาสาระที่ผูกติดกับความเป็นไทย เพลงลูกทุ่งมีอยู่เต็มเปี่ยม ความหลากหลายและเส้นสายที่เชื่อมโยงต่อกันมาจากเพลงไทยเดิมและเพลงพื้นบ้านพื้นเมือง เพลงลูกทุ่งจึงเป็นเพลงยอดนิยมในหัวใจของชาวชนบทมาช้านาน

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นอาจสรุปได้ว่า เพลงลูกทุ่งเป็นเพลงที่มีคุณค่าและมีความสำคัญเนื่องจากสามารถบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ เป็นหลักฐานของข้อมูลทางประวัติศาสตร์สังคม เป็นแหล่งรวมภูมิปัญญา มีความเรียบง่ายสะท้อนถึงความงามของภาษาไทยได้เป็นอย่างดี เพลงลูกทุ่งจึงถือว่าเป็นอัตลักษณ์ของไทยก็ได้

แนวคิดเกี่ยวกับภาษาและวจนลีลา

ความหมายของภาษา

มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่แตกต่างไปจากสัตว์และสิ่งมีชีวิตอื่นตรงที่มีภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสาร หากจะแย้งว่าสัตว์ก็มีการสื่อสารเช่นกัน ก็อาจเห็นคล้อยตามได้เพราะสัตว์มีการสื่อสารทำความเข้าใจจริง แต่เรายืนยันได้หรือไม่ว่าสัตว์สื่อสารกันด้วยภาษามิใช่สัญชาตญาณ เพราะภาษาจะต้องสามารถจัดระบบได้ทั้งเสียง คำ กลุ่มคำ และความหมาย อีกทั้งมีคุณลักษณะเกิดแก่ เจ็บ ตาย เช่นเดียวกับมนุษย์ เราจะเห็นได้ว่ามีคำใหม่เกิดขึ้นในภาษาเกือบทุกวัน เมื่อใช้ภาษานั้นไปนาน ๆ ภาษาก็จะเก่า หากใช้ภาษาผิดไม่ว่าจะพูดหรือเขียนผิดก็ตามจะสร้างความเจ็บป่วยให้กับภาษา และเมื่อเลิกใช้ภาษาก็จะตายในที่สุด มีผู้แสดงทัศนะเกี่ยวกับภาษาไว้หลายท่าน ดังนี้

กาญจนา นาคสกุล (2541:25) อธิบายว่า ภาษา หมายถึง สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่มนุษย์ใช้เพื่อสื่อสารกัน สิ่งที่ใช้เป็นสัญลักษณ์อาจเป็นอะไรก็ได้เท่าที่มนุษย์กำหนดขึ้น

พิมพ์ใจ สิทธิสุรศักดิ์ เรือง กองแก้ว และนพรัตน์ เวโรจน์เสรีวงศ์ (2554:113) ได้กล่าวถึงภาษาไว้ว่า ภาษา เป็นคำที่เรายืมมาจากภาษาสันสกฤต ถ้าแปลตามความหมายของคำศัพท์ภาษา แปลว่า ถ้อยคำหรือคำพูดที่ใช้พูดจากัน คำว่า ภาษา ตามรากศัพท์เดิมจึงมีความหมายแคบถ้อยหมายถึง คำพูดแต่เพียงอย่างเดียว

ในเรื่องนี้ รังสรรค์ จันต๊ะ (2555:100) ได้อธิบายความหมายของภาษาไว้ว่า ภาษา คือ เสียงและระบบสัญลักษณ์ที่เป็นข้อตกลงร่วมกันของมนุษย์เพื่อใช้กำหนด เรียก หรือ แทนความหมายต่อวัตถุหรือสิ่งที่เป็นนามธรรมที่ได้สัมผัสและรู้สึกนั้น และเพื่อใช้เป็นเครื่องมือติดต่อสื่อสารกัน มนุษย์ใช้ภาษาในการคิดหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง มนุษย์คิดผ่านภาษา ทั้งภาษาที่เป็นเสียง รูป หรือสัญลักษณ์ที่ใช้แทนความหมาย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556:868) ได้ให้ความหมายของภาษาไว้ว่า ภาษา คือ ถ้อยคำที่ใช้พูดหรือเขียนเพื่อสื่อความหมายของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2549:33) กล่าวว่า ภาษา หมายถึง ระบบหรือวิธีการของการพูดในสังคมมนุษย์ ประกอบด้วยสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่เป็นแบบแผนและใช้สื่อความหมายจากผู้พูดไปยังผู้ฟัง โดยอวัยวะสำหรับผู้พูดและผู้ฟัง สัญลักษณ์เหล่านี้เป็นสิ่งที่สมมุติและถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังรุ่นหนึ่งโดยการเรียนการสอน

พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2553:233-234)

อธิบายว่า ภาษา คือ ระบบสัญลักษณ์ที่มนุษย์ใช้สื่อสารประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ไม่มี ความหมายและส่วนที่มีความหมาย ส่วนที่ไม่มีความหมาย ได้แก่ เสียง ซึ่งมีจำนวนจำกัดและ ประกอบกันเป็นส่วนที่มีความหมายซึ่งมีจำนวนไม่รู้จบ ได้แก่ หน่วยต่าง ๆ ในภาษา เช่น คำ วลี ประโยค

อาจสรุปได้ว่า ภาษาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารของมนุษย์ มนุษย์ ติดต่อกันได้ เข้าใจกันได้ก็ด้วยอาศัยภาษาเป็นเครื่องช่วยที่ดีที่สุด ภาษาเป็นสิ่งที่ช่วยให้มนุษย์มีความผูกพันต่อกัน เนื่องจากแต่ละภาษาต่างก็มีระเบียบแบบแผนของตน ซึ่งเป็นที่ตกลงกันในแต่ละ ชาติแต่ละกลุ่มชน การพูดภาษาเดียวกันจึงทำให้คนรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน มีความผูกพันต่อกันใน ฐานะที่เป็นชาติเดียวกัน ภาษาเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์และเป็นเครื่องแสดงให้เห็น วัฒนธรรมส่วนอื่น ๆ ของมนุษย์ด้วย เราจึงสามารถศึกษาวัฒนธรรมตลอดจนเอกลักษณ์ของชนชาติ ต่าง ๆ ได้จากการศึกษาภาษาของชนชาตินั้น ๆ การแต่งบทเพลงจึงต้องมีการใช้คำ การใช้ภาษาให้ ถูกต้องเหมาะสม นอกจากการใช้คำ การใช้ภาษาให้ถูกต้องเหมาะสมแล้วยังมีสุนทรียะของคำ ประพันธ์ที่ผู้แต่งต้องนำมาใช้เพื่อให้บทเพลงมีความสละสลวยเข้าถึงอารมณ์

วจนลีลา

วจนะ คือ คำพูด หรือ ถ้อยคำ ลีลา คือ ท่วงทำนอง ลีลาการพูด ลีลาการ เขียน หรือ ลีลาการประพันธ์ “วจนลีลา” ในงานวิจัยนี้ใช้ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า style หมายถึง กระบวนการวิธีการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนเจตคติของนักเขียน อันได้แก่ การสรรคำ การสร้างประโยค การใช้ภาพพจน์ การสร้างจินตภาพ การดำเนินเรื่อง การบรรยายและพรรณนา ความ และการใช้มุมมองในการเล่าเรื่อง เกี่ยวกับเรื่องนี้ กาญจนา นาคสกุล (2524: 212) กล่าวว่า สไตล์ (Style) หมายถึง ท่วงทีการแสดงออกเป็นแนวนั้นของนักเขียนคนหนึ่ง ๆ ซึ่งอาจจะเกิดขึ้น โดยบังเอิญ หรืออาจไม่บังเอิญก็ได้ การสร้างรูปประโยคและการใช้สำนวนโวหารถือได้ว่าเป็นเรื่องของ ท่วงทีการแสดงออกโดยตรง

พัชรีย์ จำปา (2538: 6) ให้ความหมายของคำว่าวจนลีลาว่า วจนลีลาเป็นคำ ที่ใช้ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Style” หมายถึง รูปแบบการใช้ภาษาแบบใดแบบหนึ่ง ซึ่ง แตกต่างจากการใช้ภาษาแบบอื่นโดยบริบท หรือสถานการณ์การใช้ภาษาเป็นวิธีการใช้ภาษาในการ สื่อสารที่ให้อารมณ์ ความรู้สึกในลักษณะต่าง ๆ กัน ซึ่งอาจเป็นลักษณะเด่นเฉพาะตัวหรืออาจสร้าง แนวการเขียนขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ ทั้งยังเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อ่าน โดยผู้อ่านอาจ วิเคราะห์ได้จากภาษาได้แก่ การใช้คำ การสร้างไวยากรณ์ การสร้างภาพพจน์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556: 419) ให้ความหมายของคำว่า สไตล์ (Style) หรือ ดีลา ว่า “สไตล์ (Style) หรือ ดีลา หมายถึง ลักษณะเฉพาะตัวในการแสดงออกและวิธีการที่นักเขียนแต่ละคนใช้ในการแต่งร้อยแก้วและร้อยกรอง การวิเคราะห์และประเมินดีลาพิจารณาจากการใช้ภาพพจน์ และกลวิธีการประพันธ์”

กอบกุล อิงคนนท์ (2546: 133) กล่าวว่า “สไตล์ (Style) คือ เทคนิคการนำเสนอเรื่อง หมายถึงการถ่ายทอดเรื่องราว ความคิดและความตั้งใจของผู้แต่งออกมาด้วยการเลือกสรรวลีที่ต้องการเพื่อให้เหมาะสมกับเรื่องที่นำเสนอ

เริงชัย ทองหล่อ (2558: 15) กล่าวถึง ดีลา ในการประพันธ์ไว้ว่า การแต่งคำประพันธ์นอกจากจะใช้โวหารต่าง ๆ แล้วควรคำนึงถึงดีลาหรือกระบวนการพรรณนา และรสของวรรณคดีด้วย รสในที่นี้หมายถึง รสคำ และรสความ เมื่ออ่านแล้วจะได้เกิดอารมณ์ เกิดมโนภาพ หรือภาพพจน์ เป็นต้น

นอกจากนี้อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (<http://korat.treasury.tripod.com> 2 พฤศจิกายน 2557) กล่าวถึงวจนดีลาไว้ว่า วจนดีลา หมายถึง รูปแบบหรือสไตล์การพูดของแต่ละคน ที่แปรไปตามผู้ฟัง สถานที่ และวัตถุประสงค์ของการพูด โดยยึดตามทฤษฎีวจนดีลาของมาร์ติน โจส (Joos 1961) ซึ่งกล่าวว่ารูปแบบของการใช้ภาษาสามารถแบ่งเป็นวจนดีลาได้ 5 ระดับเรียงลำดับจากที่เป็นทางการมากที่สุดไปหาที่เป็นทางการน้อยที่สุดดังนี้

1 วจนดีลาตายตัว (frozen style) เป็นรูปแบบภาษาที่ใช้ในโอกาสสำคัญในพิธีกรรม และใช้ด้วยความระมัดระวังซึ่งมีลักษณะเด่น คือ ใช้คำหรือวลีการ ประโยคซับซ้อน และมีแบบแผนคงที่ตามกฎระเบียบที่ใช้มาในอดีตเช่นราชาศัพท์และภาษากฎหมาย

2 วจนดีลาเป็นทางการ (formal style) เป็นรูปแบบภาษาที่ใช้ในสถานการณ์สำคัญเช่นการประชุม ปฐกถา การเขียนทางวิชาการ มีลักษณะเด่น คือ ใช้ประโยคซับซ้อนแต่ไม่มีแบบแผนคงที่เหมือนวจนดีลาตายตัวเพราะเปลี่ยนแปลงตามสมัยได้

3 วจนดีลาหารือ (consultative style) เป็นรูปแบบภาษาที่ใช้ในการติดต่อธุรกิจ การทำงาน การซื้อขายในชีวิตประจำวัน และการสนทนาแบบสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นภาษาพูด คือมีการใช้สรรพนามบุรุษที่หนึ่งและบุรุษที่สอง คำลงท้ายและประโยคไม่ซับซ้อนแต่ไม่มีการใช้คำสแลง

4 วจนดีลาเป็นกันเอง (casual style) เป็นรูปแบบภาษาที่ใช้กับเพื่อนสนิทคนที่รู้จักคุ้นเคยกัน หรือคนในวงการเดียวกัน ใช้ในสถานการณ์สบาย ๆ ลักษณะของ วจนดีลานี้ คือ การพูดเร็ว หรือเร็ว ซึ่งทำให้มีการกร่อนคำและการออกเสียงไม่ชัด นอกจากนั้นยังมีการละคำ มีการใช้คำภาษาปาก คำสแลงและใช้ประโยคเรียบง่าย

5 วจนลีลาสนิทสนม (intimate style) เป็นรูปแบบภาษาที่ใช้ในครอบครัว และกับบุคคลที่สนิทอย่างมาก เป็นการใช้อย่างที่ผ่อนคลายมากที่สุด ลักษณะของวจนลีลานี้ คือ มีการใช้คำศัพท์เฉพาะกลุ่มและคำย่อที่คนนอกกลุ่มไม่รู้ความหมาย มีการละคำ หรือกร่อนคำมากกว่า ในวจนลีลาเป็นกันเอง

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า วจนลีลา จัดเป็นลีลาเฉพาะในการ ประพันธ์ของตัวผู้แต่ง ไม่ใช่เป็นเพียงระดับการใช้ภาษาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากยังรวมไปถึง การสรรคำ การเว้นวรรคตอน การวางโครงสร้างของภาษา การเล่นสัมผัส การเล่นเสียง โดยรวม ทั้งหมดที่ปรากฏในงานเขียนประเภทใดประเภทหนึ่งนั้น และปรากฏสืบต่อกันในลีลาเช่นเดียวกัน ในงานอื่น ๆ ด้วย เรียกว่า “วจนลีลา”

การใช้คำ

การติดต่อสื่อความหมายในสังคมให้เป็นที่เข้าใจกันด้วยการฟังผู้อื่นพูด บ้าง ให้ผู้อื่นฟังบ้าง อ่านสิ่งที่ผู้อื่นเขียนและเขียนบางสิ่งบางอย่างให้ผู้อื่นอ่านบ้าง นอกจากจะติดต่อกับบุคคลในสมัยเดียวกันแล้ว อาจติดต่อกับคนในอดีตหรืออนาคตได้ การติดต่อกับคนในอดีตคือ อ่านข้อความหรือเรื่องราวที่มีผู้เขียนไว้ในหนังสือ เอกสาร หลักฐานในสมัยต่าง ๆ ก็ทำให้มีโอกาส ได้รับทราบ เข้าใจในความคิดของบุคคลนั้น ๆ แม้ว่าเขาจะล่วงลับไปแล้วก็ตาม ส่วนการติดต่อกับ บุคคลในอนาคตนั้นคือ ติดต่อด้วยการเขียนหนังสือไว้ให้ชนรุ่นหลังอ่าน หรือบันทึกเสียงพูดไว้ให้ ชนรุ่นหลังฟัง ในการแต่งคำประพันธ์ ไม่ว่าจะเป็นการประพันธ์บทเพลง บทละคร หรือ บทกวี ผู้ แต่งจำเป็นต้องมีการศึกษาการใช้ภาษา การใช้ถ้อยคำ การใช้ประโยค และใช้เป็นแบบแผนในการ ประพันธ์เพื่อให้ผลงานออกมาเป็นที่ยอมรับและมีคุณค่า

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยเพื่อใช้ในการ การศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาของบทเพลงโดยมีสาระสำคัญต่อไปนี้

พระยาอุปทิศศิลปสาร (2548: 59) ให้ความหมายของ คำ ว่า หมายถึง พยางค์หนึ่ง ๆ คือเสียงที่เปล่งออกมาครั้งหนึ่ง ๆ ดังที่ใช้อยู่ในตำราอักษรวิธีว่า คำเป็น คำตาย และที่ ใช้ในตำราฉันทลักษณ์ว่าคำกร คำหล หรือ จำนวนคำ ที่ใช้ในวรรคหนึ่ง ๆ ของคำประพันธ์ว่า โคลง บทนั้นมีเท่านั้นคำ ฉันท์บทนี้มีเท่านั้นคำ เป็นต้น

จิรรัตน์ เพชรรัตนโมรา(2551:1) ให้ความหมายของคำว่า คำ คือ หน่วยที่เล็กที่สุดที่มีความหมายในภาษา ภาษาไทยเป็นภาษาคำโดด คำแต่ละคำมีความหมายสมบูรณ์โดยไม่ต้องเปลี่ยนแปลงรูปคำ เมื่อเปล่งเสียงออกมาครั้งหนึ่งอาจมีเพียงพยางค์เดียวหรือหลายพยางค์ ถ้ามีความหมายอย่างใดอย่างหนึ่งเรียกว่า หนึ่งคำ นอกจากนี้ยังได้ เสนอแนะหลักการใช้คำในงานประพันธ์ พอสรุปได้ว่า การใช้คำในงานประพันธ์ควรหาคำที่ตรงกับความหมายที่ต้องการ ใช้คำที่คนส่วนมากเข้าใจ ไม่ใช่คำพุ่มเพื่อยโดยไม่จำเป็น คำนี้ถึงความถูกต้อง ควรใช้คำให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ มีความชัดเจน และใช้คำให้เหมาะสมกับบริบท

รังสรรค์ จันต๊ะ (2555: 93) กล่าวถึงหลักการใช้คำในงานเขียนไว้ว่าถ้อยคำภาษาเป็นสิ่งสำคัญในงานเขียนตั้งแต่การเขียนสะกดการันต์ การใช้คำให้ถูกต้องตามความหมาย สำนวนคำ ตลอดจนการเรียงคำเข้าประโยค ซึ่งต้องใช้ให้ถูกต้องความหมายและกฎเกณฑ์ จึงจะทำให้งานเขียนนั้นมีประสิทธิภาพสูงสุดในการสื่อสาร

ประคอง เจริญจิตรกรรม (2555:83) กล่าวว่า คำในภาษา คือ การประสมกันของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ แล้วก่อให้เกิดความหมายคำถือเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดซึ่งมีความหมาย ด้วยเหตุนี้ เสียงของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ทุกเสียงประกอบเป็นคำ ถ้วนก่อให้เกิดความหมายและอารมณ์ต่อผู้อ่าน

นอกจากนี้ จงชัย เจนหัตถการกิจ (2557:73) ให้ความหมายของคำว่า คำ คือ กลุ่มของเสียงที่ประกอบด้วยเสียงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ที่มนุษย์ได้เปล่งออกมาหรือเขียน ก่อให้เกิดความหมาย เพื่อใช้สื่อสารกัน คำสามารถถ่ายทอดโดยการพูด และการเขียนเป็นตัวอักษร การพูดอาศัยเสียงเป็นสื่อ ส่วนการเขียน การอ่านต้องใช้ตัวอักษรเป็นสื่อ ซึ่งถ้อยคำที่เป็นตัวอักษรจะประกอบไปด้วย รูปพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ตัวสะกด และตัวการันต์

ดังนั้นในเรื่องการใช้คำพอจะสรุปได้ว่า คำ คือ หน่วยที่เล็กที่สุด เป็นการประสมกันของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ แล้วก่อให้เกิดความหมาย การใช้คำในภาษาไทยใช้ต่างกันตามความเหมาะสม ประกอบด้วยเสียง ความหมาย และการรู้จักเลือกคำมาใช้ให้ถูกต้อง ในการประพันธ์ควรใช้คำที่ถูกต้องเหมาะสม มีความชัดเจน ตรงตามความหมาย คำนี้ถึงหลักไวยากรณ์ ไม่ใช่คำศัพท์ยากควรใช้คำที่ผู้อ่านสามารถเข้าใจความหมายได้ทันทีจะทำให้งานเขียนมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับ

การใช้สำนวน

สำนวน คือ ถ้อยคำที่เรียบเรียงเป็นข้อความ หรือคำพูดที่เป็นขั้นเชิง ไม่ตรงตามรูปแบบภาษา เป็นถ้อยคำหรือ คำพูดที่มีลักษณะเฉพาะตัวมีความหมายเป็นนัยแฝงอยู่ กินความกว้าง หรือลึกซึ้ง นำมาใช้ให้มีความหมายแตกต่างไปจากความหมายเดิมของคำ ๆ นั้น หรือ

อาจมีความหมายคล้ายกับความหมายเดิมของคำที่นำมาประสมกัน แต่ก็ไม่เหมือนกับความหมายเดิมทีเดียว เป็นความหมายในเชิงอุปมาเปรียบเทียบ มักใช้ถ้อยคำที่ไม่ยาวมากแต่กินความมาก ใช้คำที่ไพเราะ คมคาย สละสลวย ต้องอาศัยการตีความจึงจะเข้าใจการใช้สำนวนมีผู้รู้ทางด้านภาษาได้แสดงทัศนะไว้หลายท่านดังนี้

วาสนา เกตุภาค (2530: 19-20) กล่าวถึงสำนวนสรุปได้ว่า สำนวนหมายถึง โวหาร ทำนองพูด ถ้อยคำที่เรียบเรียง ถ้อยคำที่ไม่ถูกไวยากรณ์แต่ปรับใช้เป็นภาษาที่ถูกต้อง การแสดงถ้อยคำออกมาเป็นข้อความพิเศษเฉพาะภาษาหนึ่ง ๆ บางท่านก็ให้ความหมายของสำนวนว่า คำพูดเป็นชั้นเชิงไม่ตรงไปตรงมาแต่มีความหมายในคำพูดนั้น ๆ คนฟังอาจเข้าใจความหมายได้ทันทีถ้าคำพูดนั้นใช้กันแพร่หลาย แต่ถ้าไม่แพร่หลายคนฟังก็อาจไม่เข้าใจได้ทันที ต้องคิดจึงจะเข้าใจ หรือบางทีคิดแล้วอาจเข้าใจไปเป็นอย่างอื่นหรืออาจไม่เข้าใจไปเลยก็ได้ถ้าพิจารณาดูสำนวนที่ใช้ในการพูดและการเขียนทั่ว ๆ ไปแล้ว อาจจะจำแนกตามที่มาได้เป็น 2 ทาง คือเป็นสำนวนเก่าแก่ที่ใช้กันมานานแล้ว และเป็นสำนวนใหม่ ที่ผู้พูดหรือผู้เขียนแต่ละคนคิดเรียบเรียงขึ้นใหม่

ประเทือง คล้ายสุบรรณ (2535:14) กล่าวถึง สำนวนไทย พอสรุปได้ว่า สำนวนไทย หมายถึง ถ้อยคำในภาษาไทยที่พูดจาสื่อสารกันโดยมีความหมายเป็นนัย กินความกว้างหรือลึกซึ้ง มิใช่แปลความหมายของคำตรงตัว เป็นความหมายเชิงอุปมาเปรียบเทียบ

ดวงใจ ไทยอนุญ (2543:224) ให้ความหมายของ สำนวน หมายถึงการใช้ถ้อยคำในเชิงเปรียบเทียบให้เห็นสภาพสมจริงตามต้องการ

จิรรัตน์ เพชรรัตนโมรา(2551: 5) กล่าวถึงหลักการใช้สำนวน พอสรุปได้ว่า การใช้สำนวนควรใช้ให้ถูกต้องเหมาะสม ไม่ว่าจะใช้สำนวนชนิดใดก็ตามความเข้าใจความหมายของสำนวนนั้นอย่างชัดเจน เพราะหากใช้ผิดความหมายจะไม่สามารถสร้างความเข้าใจที่ตรงกันได้ นอกจากนี้สำนวนไทยจะเป็นเครื่องบันทึกวัฒนธรรมไทยในอดีต ทั้งทางด้านศาสนา ความเชื่อ วิถีชีวิต การกินอยู่ การใช้สำนวนไทยที่มีมาแต่โบราณจึงไม่ควรดัดแปลง เพราะจะทำให้ความหมายและที่มาของสำนวนคลาดเคลื่อนไป

พิมพ์ใจ สัทธิสฐศักดิ์ เรือง กองแก้ว และนพรัตน์ เวโรจน์เสีรวงศ์ (2554:131) ให้ความหมายของ สำนวน ไว้ว่า สำนวน หมายถึง กลุ่มของวลี หรือกลุ่มคำที่นำมาใช้ในความหมายที่แตกต่างไปจากความหมายเดิม ความหมายที่เกิดขึ้นมักจะเป็นความหมายในเชิงอุปมา หรือเชิงเปรียบเทียบ ไม่ได้ให้คติธรรมแต่จะเป็นความหมายที่กระชับและลึกซึ้ง เช่น สำนวนว่า เรื่องกล้วย ๆ คำว่า กล้วย ๆ ไม่ได้หมายถึงผลไม้ แต่หมายถึง ง่าย ๆ เรื่องไม่ยากเป็นเรื่องง่าย ๆ สำนวนภาษาไทยอาจจะประกอบคำตั้งแต่ 1 คำขึ้นไปจนถึงหลายคำหรือเป็นกลุ่ม

รังสรรค์ จันต๊ะ (2555:100) กล่าวถึง ข้อระวังในการใช้สำนวน พอสรุปได้ว่า การใช้สำนวนควรใช้ให้ตรงความหมาย ใช้ให้เข้ากับเรื่อง สอดคล้องกันอย่างสนิท ไม่ใช้สำนวนผิด ๆ หรือแต่งสำนวนเองและใช้ให้เหมาะสมกับกาลเทศะ

นอกจากนี้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556:1227) ให้ความหมายของสำนวนไว้ว่า สำนวน หมายถึง ถ้อยคำที่เรียบเรียง โวหาร บางทีก็ใช้ว่าสำนวนโวหาร เช่น สารคดีเรื่องนี้สำนวนโวหารดี ความเรียงเรื่องนี้สำนวนโวหาร ลุ่ม ๆ ดอน ๆ

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า สำนวน คือกลุ่มคำ หรือถ้อยคำที่เรียบเรียง และนำมาใช้ในความหมายที่แตกต่างไปจากความหมายเดิม ความหมายที่เกิดขึ้นมักจะเป็นความหมายในเชิงอุปมา หรือเชิงเปรียบเทียบ ดังนั้นการใช้สำนวนจึงควรใช้ให้ถูกต้องตรงตามความหมาย นั่นคือ ผู้ใช้จะต้องเรียนรู้และเข้าใจความหมายของสำนวนอย่างถ่องแท้ จึงจะใช้สำนวนได้ถูกต้องตามความหมาย เพราะมีสำนวนที่มีคำใช้คล้ายกันแต่มีความหมายต่างกัน จึงใช้แทนกันไม่ได้ แต่ก็มีบางสำนวนที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกันอาจใช้แทนกันได้ แต่บางสำนวนแม้จะมีความหมายเหมือนกันก็ไม่อาจจะใช้แทนกันได้ทุกสถานการณ์

2.2.3 การใช้โวหาร

การเขียนบรรยายโวหาร เรื่องที่เขียนต้องเป็นเรื่องจริง ผู้เขียนควรมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จะเขียนเป็นอย่างดี โดยอาจรู้มาจากการประสบการณ์ หรือการค้นคว้าก็ได้ เลือกเขียนเฉพาะสาระสำคัญ ไม่เน้นรายละเอียด แต่เขียนตรงไปตรงมาไม่อ้อมค้อม ใช้ภาษาให้เข้าใจง่าย หากต้องการจะกล่าวให้ชัดอาจใช้อุปมาโวหารและสาธกโวหารเข้าช่วยได้บ้าง แต่ต้องไม่มากจนส่วนที่เป็นสาระสำคัญกลายเป็นส่วนด้อยไป เรียบเรียงความคิดให้ต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน โวหารในการเขียน มีนักภาษาได้ให้รายละเอียดไว้หลายท่านดังนี้

พระยาอุปกิตศิลปสาร (2548:338-345) ได้กล่าวถึง โวหารในการเรียงความไว้ 5 ประเภท ดังนี้

1 บรรยายโวหาร โวหาร แปลความว่า สำนวน และบรรยายโวหาร แปลว่า สำนวนที่อธิบายเรื่องราวโดยถ้อยคำ หมายถึงสำนวนที่เล่าเรื่องยืดเยื้อตามความรู้ของผู้แต่ง

2 พรรณนาโวหาร คือ สำนวนที่พูดรำพันถึงสิ่งต่าง ๆ ตามที่ตนพบเห็นว่าเป็นอย่างไรก็ดี หรือรำพันถึงความรู้สึกของตนหรือของผู้อื่นว่าเป็นอย่างนี้ก็ดี ตามความคิดเห็นของผู้แต่ง ซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้ความรู้ค้นคว้าเหตุผลต้นเดิมเท่าใดนัก

3 เทศนาโวหาร คำ เทศนา นี้เป็นศัพท์เดียวกันกับ เทศนา ที่พระท่านแสดง แต่ เทศนา ของพระท่านมีความหมายเหมือนปาฐกถาคือท่านจะใช้โวหารใด ๆ ก็ได้แล้วแต่จะเหมาะสมกับเรื่องราวของท่าน แต่เทศนาโวหารในที่นี้ หมายถึง สำนวนที่ใช้แสดงหรืออธิบาย

ข้อความให้กว้างขวางออกไป โดยเอาเหตุผลหรือหลักฐานมาประกอบตามความรู้ความเห็นของผู้แต่งด้วยความมุ่งหมายจะให้ผู้อ่านผู้ฟังเข้าใจความหมายชัดเจน

4 สาธกโวหาร คำว่า สาธก แปลว่า ผู้ทำให้สำเร็จ เอาความภาษาไทยว่า ยกตัวอย่าง เช่น สาธกนิทาน หมายความว่า นิทานที่ยกมาเป็นตัวอย่าง สาธกโวหาร ทางบาลีว่า โวหารที่ทำให้สำเร็จ ถึงความมุ่งหมายทางภาษาไทยเราก็เป็นเช่นนั้น กล่าวคือ เราแสดงข้อความใด ๆ ที่เห็นว่ายากแก่ผู้ฟังเราจึงยกตัวอย่างหรือหาข้อเปรียบเทียบมาให้เขาฟังง่าย ๆ ให้เข้าใจและเชื่อถือเพื่อให้สำเร็จผลในการแสดงเช่นเดียวกัน

5 อุปมาโวหาร คำ อุปมา แปลว่า ข้อเปรียบเทียบ ใช้คู่กับ อุปไมย ซึ่งแปลว่า ข้อความที่ต้องมีข้อเปรียบเทียบ สองศัพท์นี้ใช้เป็นคู่กันเสมอ เพราะตามธรรมดาเราอธิบายข้อความใด ๆ ให้เข้าใจไม่ได้ก็ต้องหาข้อเปรียบเทียบที่เห็นว่าย่ายมาเปรียบเทียบให้ฟัง เช่นเราพูดถึงใบจำปี ซึ่งจะอธิบายถึงรูปร่างหรือขนาดก็ลำบากจึงยกตัวอย่างว่า คล้ายคลึงกับใบมะม่วงเป็นข้ออุปมา และเมื่อมีข้ออุปมาขึ้นดังนี้ ข้อความที่พูดถึงใบจำปีเบื้องต้นนี้ ก็ต้องเรียกว่าข้อ อุปไมย ขึ้นเป็นคู่กัน ดังนั้น ศัพท์ว่า อุปมาโวหาร ในที่นี้หมายความว่าถ้อยคำเปรียบเทียบนั่นเอง

เช่นเดียวกันกับ โภส แก้วจำปา (2551:56-57) ได้กล่าวถึงโวหารไว้ว่าเป็นชั้นเชิงในการเขียนเพื่อเสนอกระบวนการหรือวิธีนำเสนอเรื่องราว โดยทั่วไปแบ่งเป็น 5 ประเภท คือ บรรยายโวหาร พรรณาโวหาร เทศนาโวหาร สาธกโวหาร และอุปมาโวหาร แต่เมื่อพิจารณาจริง ๆ แล้วมีลักษณะเป็นโวหารแท้ ๆ เพียง 3 ประเภท เพราะสาธกโวหารและอุปมาโวหารนั้นเป็นเรื่องของการใช้ถ้อยคำให้เกิดจินตนาการเท่านั้น

รังสรรค์ จันต๊ะ (2555:87-89) กล่าวถึงโวหารการเขียนไว้ว่า โวหารในการเขียนหมายถึง สำนวนความ หรือชั้นเชิงแห่งกระบวนการใช้ถ้อยคำภาษาในงานเขียนให้สอดคล้องกับเนื้อหาเรื่องนั้น ๆ โวหารที่ใช้ในงานเขียนที่สำคัญ นอกจาก บรรยายโวหาร พรรณาโวหาร อุปมาโวหาร เทศนาโวหาร สาธกโวหาร แล้วยังมี อธิบายความ เป็นการเขียนเพื่ออธิบายชี้แจงข้อเท็จจริง ใจความ ขยายความ ถึงเรื่องราวหรือคำรา ความรู้ในวิชาการสาขาต่าง ๆ เป็นการอธิบายรายละเอียดขั้นตอนของการประกอบกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น วิธีการทำกับข้าว การทาบกิ่งต่อกิ่ง อธิบายความหมายของถ้อยคำสำนวนต่าง ๆ ทางภาษารวมทั้งอธิบายสิ่งแวดล้อม หรือปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นเหล่านี้ เป็นต้น

วิเชียร เกษประทุม (2557:120-121) กล่าวถึงโวหารในการเขียนหรือการพูดแบ่งออกเป็น 6 ชนิด ได้แก่ บรรยายโวหาร พรรณาโวหาร เทศนาโวหาร สาธกโวหาร อุปมาโวหาร และอธิบายโวหาร

นอกจากนี้ เริงชัย ทองหล่อ (2558:19) กล่าวถึง โวหาร ไว้ว่า โวหาร คือ การใช้ถ้อยคำในการเขียนเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจ หรือเกิดความรู้สึกคล้อยตาม ทำให้ผู้อ่านเกิดภาพพจน์ตามจุดมุ่งหมายของผู้เขียน

ดังนั้นสรุปได้ว่า โวหาร คือ ชั้นเชิงหรือสำนวนในการเขียนหรือการการพูด ซึ่งผู้เขียนสามารถนำมาปรับใช้ให้เข้ากับงานเขียนของตนเพื่อความไพเราะ สละสลวย มีความน่าสนใจ อันประกอบด้วยบรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร เทศนาโวหาร สาธกโวหาร อุปมาโวหาร และอธิบายโวหาร

การใช้ภาพพจน์

ภาพพจน์ เป็นการเรียบเรียงถ้อยคำด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้ผิดแผกไปจากการเรียงลำดับคำหรือความหมายของคำตามปกติ ไม่กล่าวอย่างตรงไปตรงมา เพื่อต้องการให้ผู้อ่านเกิดภาพ มีส่วนร่วมในการคิด มีความหมายพิเศษ เข้าใจ และรู้สึกอย่างลึกซึ้งตามผู้แต่ง โวหารหรือภาพพจน์ที่กวีนิยมใช้มีผู้รู้ทางภาษาแสดงทัศนะไว้ดังนี้

วิภา กองกะนันท์ (2533: 35-56) ได้กล่าวถึง โวหารภาพพจน์ สรุปได้ว่าเป็นศิลปะของการใช้ภาษาอย่างหนึ่ง กล่าวคือ เป็นวิธีการพูดหรือเขียน ที่ผู้พูดหรือเขียนอย่างหนึ่งแต่หมายความว่าอย่างอื่นบ้าง ให้มีความหมายกำกวม นัยเบ้า คลุมเครือ หรือเข้มข้นต่างไปบ้าง ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อจะขยายความให้ชัดเจนขึ้นบ้าง หรือเพื่อถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกความคิด ความฝัน หรือความรู้ให้กว้างขวางลึกซึ้งมากขึ้นหรือน้อยลงตามภูมิปัญญาของผู้อ่านหรือผู้ฟังบ้าง

สุจิต เพียรชอบ (2539:88-91)กล่าวถึงภาพพจน์ไว้ว่า ภาพพจน์ที่ใช้กันอยู่มีหลายลักษณะได้แก่

1 อุปมา (Simile) คือ การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งว่าเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่ง คำที่ใช้เชื่อมสิ่งที่เปรียบเทียบกัน ได้แก่ เหมือน เปรียบ ดูก รว รวกับ ประหนึ่ง ละม้าย เสมอเหมือน ปานเพียง เทียบเพียง

2 อุปลักษณ์ (Metaphor) เป็นการกล่าวเปรียบเทียบอีกวิธีหนึ่ง ต่างกับอุปมาตรงที่อุปลักษณ์จะไม่กล่าวโดยตรง ใช้วิธีการกล่าวเป็นนัยให้เข้าใจ

3 บุคลาธิษฐาน (Personification) คือ ภาพพจน์ที่กล่าวถึงสิ่งไม่มีชีวิต ไม่มีวิญญาณเสมือนเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีวิญญาณ

4 นามนัย (Metonymy) เป็นภาพพจน์ที่เรียกชื่อสิ่งหนึ่งโดยใช้คำอื่นแทน ไม่เรียกตรง ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นคำที่รู้จักกันทั่วไป และเมื่อกล่าวแล้วผู้คนก็จะเข้าใจได้โดยง่าย

5 อนุนามนัย (Synecdoch) ภาพพจน์แบบอนุนามนัย หมายถึง การนำส่วนน้อยหรือส่วนย่อย และส่วนเด่นชัดมากกล่าวให้หมายถึงส่วนทั้งหมด

6 อธิพจน์ (Hyperbole) คือการกล่าวเกินจริง การกล่าวเกินจริงในคำประพันธ์ทำให้ผู้อ่านเกิดความซาบซึ้ง เกิดความรู้สึก เกิดอารมณ์คล้อยตามไปด้วย

7 ปฏิพจน์ (Paradox) คือ การใช้ถ้อยคำที่มีความหมายตรงกันข้ามหรือขัดแย้ง นำมากล่าวกลมกลืน คล่องจอง ทำให้ได้ความหมายกินใจลึกซึ้ง

8 สัทพจน์ (Onomatopoeia) เป็นภาพพจน์ที่เลียนเสียงธรรมชาติ ผู้ฟังหรือผู้อ่านจะรู้สึกเหมือนได้ยินเสียงเหล่านั้นด้วย

9 การลดความหมายของคำ (Euphonism) คือการใช้ถ้อยคำอื่นแทนคำที่มีความหมายรุนแรง หรืออาจกระทบกระเทือนใจได้ เป็นการเลือนน้ำใจผู้ฟังให้มีความสุขขึ้นบาน ถือเป็นความสุภาพโดยใช้ภาษาเป็นสื่อก็ได้

10 การใช้ประโยคคำถาม (Interrogation) คือการใช้ข้อความที่มีลักษณะเป็นคำถาม

จรัญญา คิบุญมี ณ ชุมแพ นิภา กุ้งษ์ศักดิ์และสุวรรณา ตั้งทีฆะรักษ์ (2542: 108-117) กล่าวถึงภาพพจน์สรุปได้ว่า ภาพพจน์ คือ ภาพที่เกิดขึ้นในความรู้สึกนึกคิดหรือจินตนาการอันเป็นผลมาจากการใช้ภาษา ความสำคัญของภาพพจน์สรุปได้ว่าภาพพจน์มีความสำคัญคือ ทำให้งานประพันธ์มีอรรถรส เกิดความรู้สึกนึกคิดและจินตนาการได้ลึกซึ้งกว่าการเขียนแบบธรรมดา ทำให้เกิดความซาบซึ้งและสร้างความประทับใจในงานเขียนนั้น เกิดความไพเราะสละสลวยทั้งในด้านเสียงและความหมาย

ดวงใจ ไทยอุบล (2543:73) กล่าวถึงภาพพจน์ไว้ว่า ภาพพจน์หมายถึง ถ้อยคำที่ทำให้เกิดภาพพจน์ หรือการใช้ถ้อยคำที่ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการ เกิดอารมณ์ความรู้สึกต่อข้อความที่ได้อ่านได้ฟังอย่างกระฉ่ำซด

โอบสั แก้วจำปา (2551:58) กล่าวถึงการสร้างภาพพจน์ไว้ดังนี้ การสร้างภาพพจน์ คือ การเขียนที่ต้องการให้ผู้อ่านเกิดภาพขึ้นในจินตนาการ ซึ่งโดยทั่วไปมีวิธีเขียนดังนี้

1 อุปมา (Simile) คือการเปรียบเทียบลักษณะสิ่งหนึ่งที่ยังไม่รู้ว่าเป็นเหมือนกับสิ่งหนึ่งที่รู้มาก่อน เช่น ขาวเหมือนไข่มุก เหนียวเหมือนตังเม อ้วนเหมือนหมูตอนเป็นต้น

2 อุปลักษณ์ (Metaphor) คือ การเปรียบเทียบโดยนำของสิ่งหนึ่งไปเปรียบเทียบความหมาย นัยอุปมาและนัยประหวัดของสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบ เช่น แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเส้นเลือดใหญ่ของเกษตรกรไทย

3 บุคลาธิษฐาน (Personification) คือ การเปรียบเทียบลักษณะและความรู้สึกนึกคิดของสิ่งมีชีวิตมีตัวตนไปเปรียบเทียบกับสิ่งมีชีวิต ไม่มีตัวตน เช่น “ความรักมันค่อย ๆ คลานเข้ามาจับที่หัวใจฉัน แล้วมันก็ทำร้ายใจฉันทุกคืนวัน จนฉันทนไม่ไหวต้องสลัดมันทิ้งไป”

4 สาธก (Allegory) คือ การยกเรื่องมาเล่าเปรียบเทียบเพื่อสื่อสารความหมายที่แฝงอยู่ในเรื่องนั้น เช่น “ปลาที่กำลึงหัว เมื่อเห็นเหยื่อลอยมาต้องรีบแล่นเข้าจับ แต่หันไ้เบ็ดที่เกี่ยวไปถึงเหยือก ชีวิตก็อวสาน”

5 เปรียบวิเคราะห์ (Analogy) คือ การเปรียบเทียบเชิงซ้อนโดยเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง แล้วแยกแยะความเหมือนออกเป็นส่วน ๆ เช่น ครูก็เหมือนเรือจ้าง

พิมพ์ใจ สิทธิสุรศักดิ์ เรือง กองแก้ว และนพรัตน์ เวโรจน์เสวีวงศ์ (2554:66) กล่าวถึงการใช้โวหารภาพพจน์ไว้ว่า โวหารภาพพจน์ หมายถึง ถ้อยคำที่เรียบเรียงโดยไม่กล่าวอย่างตรงไปตรงมา ผู้ประพันธ์มีเจตนาจะให้ผู้อ่านเข้าใจ และประทับใจยิ่งขึ้นกว่าการใช้คำบอกเล่าธรรมดา

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556:867) ให้ความหมายของภาพพจน์ไว้ว่า ภาพพจน์ หมายถึง ถ้อยคำที่เป็นถ้อยคำโวหารทำให้นึกเห็นเป็นภาพ ถ้อยคำที่เรียบเรียงอย่างมีชั้นเชิงเป็นโวหาร มีเจตนาให้มีประสิทธิภาพต่อความคิด ความเข้าใจ ให้จินตนาการและถ่ายทอดอารมณ์ได้อย่างกว้างขวางลึกซึ้งกว่าการบอกเล่าที่ตรงไปตรงมา

นอกจากนี้ ประคอง เจริญจิตรกรรม (2555:94-100) กล่าวถึง ภาพพจน์ ไว้ว่า ภาพพจน์แบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 3 กลุ่ม คือ ภาพพจน์วาทศิลป์ ภาพพจน์เปรียบเทียบ และภาพพจน์ทางเสียง พอสรุปได้ดังนี้

1 ภาพพจน์วาทศิลป์ (rhetorical figure) เป็นการเรียบเรียงถ้อยคำที่ผิดแผกไปจากการใช้ภาษาตามปกติหรือผิดไปจากธรรมดา โดยไม่เปลี่ยนแปลงความหมายของคำ ภาพพจน์วาทศิลป์ ได้แก่ บุคลาธิษฐาน ปฏิพจน์ ปฏิทรรศน์ ภาวะแย้ง อาวุธพจน์ การแฝงนัย และการเอ่ยเรียกอย่างสมมุติ

2 ภาพพจน์เปรียบเทียบ (trope) คือ การเปรียบเทียบสิ่ง 2 สิ่ง ซึ่งเหมือนกันในบางแง่ โดยเอาสิ่งที่ไม่คุ้นเคยมาอธิบาย หรือ พรรณนาเปรียบเทียบกับสิ่งที่คุ้นเคยกว่า ภาพพจน์เปรียบเทียบ ได้แก่ อุปมา อุปลักขณ์ อติพจน์ นามนัย สมญานาม การปะติดความ การอ้างถึง และ นามลักขณ์

3 ภาพพจน์ทางเสียง (figure of sound) เป็นการใช้เสียงของคำสร้างภาพ และความหมายพิเศษ ภาพพจน์ทางเสียง ได้แก่ การสัมผัสอักษร การสัมผัสสระ การเลียนเสียงธรรมชาติ หรือ สัทพจน์ และส่วนประกอบดังกล่าวกับสิ่งนั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน

วิเชียร เกษประทุม (2557:312-314) กล่าวถึงภาพพจน์ที่กวีนิยมใช้นอกจาก อุปมา อุปลักขณ์ บุคลาธิษฐาน สาธก เปรียบวิเคราะห์ แล้วยังมี อติพจน์ คือ การกล่าวเกินความจริง เพื่อเน้นข้อความให้น่าสนใจยิ่งขึ้นและทำให้มีความรู้สึกเพิ่มขึ้น สัทพจน์ คือ ภาพพจน์ที่เลียนเสียง หรือแสดงลักษณะอาการต่าง ๆ อาจเป็นการเลียนเสียงธรรมชาติ เสียงสัตว์ร้อง เสียงเครื่องดนตรี เสียงเครื่องใช้ หรือลักษณะอาการต่าง ๆ และนามนัย คือ การใช้ชื่อส่วนประกอบที่เด่นของสิ่งหนึ่งแทนสิ่งนั้น ๆ ทั้งหมด และส่วนประกอบดังกล่าวกับสิ่งนั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน

ดังนั้น ในด้านการใช้ภาพพจน์อาจสรุปได้ว่า ภาพพจน์เป็นการใช้อรรถาธิบาย คำอุปมาโวหาร ที่ทำให้ผู้รับสารเกิดจินตภาพ เกิดจินตนาการ ถ่ายทอดอารมณ์ ทำให้มีความรู้สึกร่วมตรงตามความปรารถนาของผู้ส่งสาร ภาพพจน์ที่กวีนิยมใช้มี อุปมา อุปลักขณ์ บุคลาธิษฐาน สาธก เปรียบวิเคราะห์ โวหารภาพพจน์ที่กวีนิยมใช้แต่ละชนิด กวีสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับเรื่องที่จะประพันธ์ ทั้งนี้กวีต้องมีการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับภาพพจน์ให้เข้าใจอย่างชัดเจน เพื่อที่จะนำมาใช้ได้ถูกต้องเหมาะสมกับเรื่องที่จะประพันธ์

ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่และบทบาทหน้าที่ในสังคม

สังคมเป็นการรวมตัวของสมาชิกจากการมีวัฒนธรรมที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การยึดเหนี่ยวของสังคมเกิดจากการที่สมาชิกในสังคมมีวัฒนธรรมและค่านิยมร่วมกัน มีหน้าที่และบทบาทคล้ายคลึงกัน สังคมมีการรวมกลุ่มกันแบบเรียบง่ายไม่สลับซับซ้อน มีการผูกพันกันโดยตำแหน่งหน้าที่ตามสถานภาพและบทบาทหน้าที่แตกต่างกันไปของสมาชิก โดยบุคคลจะมีความสัมพันธ์กันตามการจำแนกหน้าที่

ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่

คล็อด เลวี สตราสส์ (Claude Levi Strauss, 1908-1990) เน้นการวิเคราะห์สังคมในระบบความหมายที่คนในสังคมนั้นกำหนดมากกว่าเกณฑ์ความหมายที่เป็นสากล เขาคิดว่าวิธีที่เราจะศึกษาโครงสร้างสังคมนั้นเราสามารถทำแบบช่วงเวลาเดียวกันมากกว่าแบบข้ามช่วงเวลา การศึกษาโครงสร้างแบบช่วงเวลาเดียวกันนั้นก็คือ ศึกษาแบบตัดขวางหลายสังคมในช่วงเวลาเดียวกันหมายความว่าเราสามารถศึกษาดูโครงสร้างของสังคมทั้งหลายโดยไม่ต้องหวังว่าเป็นสมัยกรีก อียิปต์ ฯลฯ แต่ถ้าเป็นการวิเคราะห์แบบข้ามช่วงเวลาจะมีความต่อเนื่องและยุคสมัยเข้ามาเกี่ยวข้อง อยากรู้ก็ตามแนวคิด โครงสร้างนิยมไม่สนใจมิติของเวลาเท่ามิติของโครงสร้าง การวิเคราะห์

โครงสร้างมุ่งหาโครงสร้างที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ ไม่เน้นการเปลี่ยนแปลงแต่เน้น โครงสร้างร่วม Levi Strauss เชื่อว่า binary opposition นั้นมีอยู่เป็นสากลจากการวิเคราะห์เทียบเคียง ความคิดของสังคม ต่างยุคสมัยกัน

ทัลคอตต์ พาร์สันส์ (Talcott Parsons ,1902-1979) เป็นนักสังคมวิทยาในกลุ่มโครงสร้างหน้าที่นิยมคนสำคัญอีกคนหนึ่ง ซึ่งเริ่มต้นการเสนอแนวคิดทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ด้วยการเสนอแนวคิดเรื่องความจำเป็นทางหน้าที่ 4 ประการ หรือ AGIL ประกอบด้วย

- 1 การปรับตัว (Adaptation) ระบบจำเป็นต้องปรับให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ อาทิ สิ่งแวดล้อมและความต้องการของสังคม
- 2 การบรรลุเป้าหมาย (Goal Attainment) ระบบต้องกำหนดและตอบสนองต่อเป้าหมายหลัก
- 3 บูรณาการ (Integration) ระบบต้องกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ และต้องจัดการกับความสัมพันธ์ของหน้าที่พื้นฐานอื่น ๆ
- 4 การธำรงรักษา (Latency หรือ Pattern Maintenance) ระบบต้องธำรงรักษา ฟื้นฟู กระตุ้น สร้างและสนับสนุน แบบแผนทางวัฒนธรรมเพื่อให้ปัจเจกบุคคลสามารถรักษาแรงจูงใจไว้ โดยสิ่งจำเป็นพื้นฐานด้านหน้าที่ทั้ง 4 ประการเกี่ยวข้องกับระบบการกระทำ คือ ระบบอินทรีย์ทางชีววิทยา ระบบบุคลิกภาพ ระบบสังคม และระบบวัฒนธรรม

โรเบิร์ต เค เมอร์ตัน (Robert K. Merton, 1910-2003) ได้วิจารณ์แนวคิดของนักคิดในสำนักโครงสร้างการหน้าที่ว่ามีสมมุติฐานซึ่งเป็นปัญหาอยู่ 3 ประการ คือ

- 1 เอกภาพของหน้าที่ (The Postulate of Functional Unity) ที่กล่าวว่าความเชื่อและการปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นหน้าที่ น่าจะเป็นข้อสมมุติที่เหมาะสมกับสังคมขนาดเล็กหรือสังคมดั้งเดิม แต่ไม่เหมาะที่จะใช้กับสังคมใหญ่ที่มีความซับซ้อน

- 2 ลักษณะสากลของทฤษฎีหน้าที่ (The Postulate of Universal Functionalism) ไม่น่าจะอธิบายทุกโครงสร้างของสังคมได้ โดยเฉพาะในสังคมที่แสดงหน้าที่เชิงลบ เช่น กลุ่มผู้ก่อการร้าย ลัทธิชาตินิยม

- 3 ความไม่จำเป็น (The Postulate of Indispensability) ของระบบสังคมบางระบบ

ทั้งนี้ เมอร์ตัน(Merton ,1968) ได้เสนอประเด็นที่น่าสนใจว่า ในการวิเคราะห์สังคม ควรเน้นที่ระเบียบวิธีแบบจิตพิสัย โดยเน้นที่กลุ่มคน องค์กร สังคมและวัฒนธรรม บทบาททางสังคม แบบแผนของสถาบัน กระบวนการทางสังคม รูปแบบทางวัฒนธรรม บรรทัดฐานทางสังคม การจัดกลุ่ม โครงสร้างสังคมและเครื่องมือในการควบคุมทางสังคม นอกจากนี้ Merton ยังเสนอว่า นักสังคมวิทยาควรสนใจหน้าที่ของสังคมมากกว่าแรงจูงใจของปัจเจกชน และปฏิเสธแรงจูงใจด้านจิตพิสัยของปัจเจกชนที่มีต่อระบบโครงสร้างการหน้าที่

มีผู้กล่าวถึงทฤษฎี โครงสร้างหน้าที่ สรุปได้ดังนี้ พิชรินทร์ สิริสุนทร (2556:199) กล่าวถึงทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ของ โรเบิร์ต เคเมอร์ตัน(Robert K. Merton) พอสรุปได้ว่า โครงสร้างหน้าที่มี 2 อย่างคือ หน้าที่ซึ่งปรากฏชัดและหน้าที่แอบแฝง ซึ่งหน้าที่ทั้ง 2 อย่าง ก่อให้เกิดผลใน 2 ลักษณะ คือ ผลที่ตั้งใจไว้และผลที่ไม่ได้ตั้งใจ ซึ่งหน้าที่ดังกล่าวล้วนมีนัยสำหรับนักสังคมวิทยา ดังนั้น แม้ว่าหน้าที่บางประการจะก่อให้เกิดผลลบต่อบางส่วนของสังคม เช่น การละเมิดสิทธิมนุษยชน การเหยียดเชื้อชาติแต่หน้าที่นั้น ๆ ก็ดำรงอยู่ได้ เพราะยังให้ประโยชน์กับบางส่วนของสังคม

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2551:128-129)กล่าวถึง ทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism)ของ แรดคลิฟฟ์-บราวน์(Radcliffe-Brown) และ บรอนิสลอร์ มาลินอฟสกี (Bronislaw Malinowski) สรุปได้ว่า สังคมต้องมีโครงสร้างที่ดี เพื่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ องค์กรประกอบใน โครงสร้างต่าง ๆ ในโครงสร้างต้องเอื้ออำนวยระหว่างกันตามวิถีที่ควรจะเป็น ดังนั้นขนบธรรมเนียมประเพณีและสถาบันต่าง ๆ ควรมีหน้าที่สนับสนุนกันอย่างต่อเนื่อง ระบบสังคมและวัฒนธรรมควรมีหน้าที่เป็นสื่อกลางให้สมาชิกในสังคมสามารถปรับตัวจนเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ สังคมและวัฒนธรรมควรทำหน้าที่เป็นเครื่องมือเชื่อมโยงสมาชิกในสังคมให้เข้ามาร่วมทำงาน ทำกิจกรรมทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ สุภาศักดิ์ จันทวานิช (2557:149-163)) กล่าวถึง ทฤษฎี โครงสร้างนิยม (Structuralism) ของ โคล็ด เลวี สเตราส์ (Claude Levy Strauss) สรุปได้ว่า เลวี สเตราส์ ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการศึกษา จุดกำเนิดของระบบวัฒนธรรม และศึกษา วัฒนธรรมของมนุษย์ที่แสดงออกมาในรูปศิลปะ พิธีกรรม และการดำรงชีวิตประจำวัน เขามีความเชื่อว่าวัฒนธรรมคือ สิ่งที่สะท้อนให้เห็นพื้นฐานของจิตมนุษย์

พัชรินทร์ สิริสุนทร (2556:197) กล่าวถึงทฤษฎีหน้าที่นิยมของ ทาลคอตท์ พาร์สันส์ (Talcott Parsons) สรุปได้ว่า พาร์สันส์ ให้ความสำคัญกับบทบาทและสถานภาพของ บุคคลอย่างมาก พร้อม ๆ กับสนใจศึกษาลักษณะส่วนรวม บรรทัดฐาน ค่านิยม การขัดเกลาทาง สังคม กระบวนการปลูกฝังและการควบคุมทางสังคม ในทัศนะของ Parsons ระบบวัฒนธรรม คือ พลังที่ยึดเหนี่ยวองค์ประกอบของสังคม เพราะเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงการปฏิสัมพันธ์ของผู้กระทำเข้า ด้วยกันและนำมาซึ่งบุคลิกภาพของบุคคลและระบบสังคมที่สมบูรณ์ ตามนัยนี้ระบบวัฒนธรรมจึง เป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคม บรรทัดฐานและค่านิยมของสังคม

เช่นเดียวกับสุภาวศ์ จันทวานิช (2557:171) กล่าวถึงทฤษฎีโครงสร้าง- หน้าที่นิยมของพาร์สันส์ (Parsons) สรุปได้ว่า แนวคิดของพาร์สันส์อยู่ในหน้าที่พื้นฐาน ระบบปฏิบัติการและระบบย่อยของสังคมซึ่งแบ่งได้สี่ส่วน พาร์สันส์วิเคราะห์ว่าการเปลี่ยนแปลง ของสังคมเกิดจากระบบย่อยของสังคมมีลักษณะแตกต่างกันออกไปหรืออยู่ในกระบวนการที่ ก่อให้เกิดการแตกต่างทำให้ต้องมีการปรับตัวมากกว่าเดิมต้องเพิ่มความสามารถในการปรับตัวและ ต้องมีบูรณาการของระบบย่อยต่าง ๆ สังคมก็จะค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงในลักษณะวิวัฒนาการ

สุภาวศ์ จันทวานิช (2557:146-148) กล่าวถึงทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่นิยมของ แฟร์ดีนันด์ เดอ โซซูร์ (Ferdinand de Saussure) สรุปได้ว่า เดอ โซซูร์ กล่าวว่า ภาษาที่คนเราใช้ อยู่ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นสิ่งที่มิโครงสร้างหรือระบบ ประโยคที่เราพูดออกไปและเอกสาร ที่เป็นตัวหนังสือล้วนมีโครงสร้างหรือระบบอยู่ในนั้น ไม่ใช่สิ่งที่เกิดมาลอย ๆ โดยไม่มีที่มาที่ไป การศึกษาภาษาจึงต้องดูทั้งระบบ ถ้าศึกษาเพียงส่วนเดียวจะทำให้ภาษาไร้ความหมาย เดอ โซซูร์ยัง ไม่ได้ประยุกต์ความคิดเรื่อง โครงสร้างที่เขาค้นพบในภาษามาใช้ในการวิเคราะห์สังคม แต่เขาได้เริ่ม แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างที่ปรากฏและ โครงสร้างที่ซ่อนอยู่ในภาษา ซึ่งเป็นความซับซ้อนที่จะเป็น พื้นฐานในการทำความเข้าใจสังคมต่อไป

สุภาวศ์ จันทวานิช (2557:146-148) กล่าวถึงทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่นิยมของ โรเบิร์ต เมอร์ตัน (Robert Merton) สรุปได้ว่า เมอร์ตันเน้นที่ระบบวัฒนธรรม วัฒนธรรมเป็นสิ่ง สำคัญที่สุด เมอร์ตันเชื่อว่าการกระทำทางสังคมและวัฒนธรรมรวมตัวกันเป็นบูรณาการที่มีเอกภาพ ของระบบสังคม โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นมาตรฐานจะต้องมีหน้าที่ในทางบวก เสมอถ้าหากเกิดความขัดแย้งในระบบสังคม หน้าที่ในทางลบจะหมดหน้าที่หรือลดความสำคัญไป ในที่สุด ส่วนในเรื่องความจำเป็นที่สังคมจะต้องมี โครงสร้างและหน้าที่ เพราะว่าหากโครงสร้างและ หน้าที่ที่ดำเนินอยู่เกิดปัญหา ก็จะมีโครงสร้างและหน้าที่อื่นเข้ามาทำหน้าที่แทน

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นอาจสรุปได้ว่า สังคมคือส่วนต่าง ๆ ของโครงสร้างที่เชื่อมโยงเข้าด้วยกัน แต่ละสังคมมีโครงสร้างที่คล้ายกันไม่มากนัก้อยการทำงานของความคิดหรือสมองของมนุษย์มีโครงสร้างอยู่โดยที่มนุษย์ไม่รู้ตัว โครงสร้างนั้นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับโครงสร้างที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์และความสัมพันธ์ของสถาบันสังคม

บทบาทหน้าที่วรรณกรรม

บทบาท เป็นแบบแผนพฤติกรรมอันต่อเนื่องกับสถานภาพ หรือตำแหน่งทางสังคม บทบาทเป็นการเคลื่อนไหวของสถานภาพหรือหน้าที่ตามสถานภาพ มนุษย์แต่ละคนจะมีบทบาทหลายบทบาท และแต่ละบทบาทต้องมีความสมบูรณ์หรือสมดุลกันพอสมควร หากยิ่งสังคมมีความซับซ้อนมากขึ้นเท่าไร บทบาทก็ยิ่งแตกต่างไปมากขึ้นเท่านั้น เพราะบางบทบาทบุคคลทั่วไปก็สามารถที่จะปฏิบัติได้ แต่บางบทบาทนั้นจำเป็นต้องอาศัยความชำนาญ ซึ่งมีคนไม่มากนักที่สามารถทำได้ เพราะผลงานที่ปรากฏแก่ผู้คนทั่วไปนั้นจะต้องเต็มไปด้วยประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงจะเป็นที่ยอมรับของสังคม ดังนั้นจึงมีผู้ให้ความหมายของบทบาทดังนี้

สุชาติ จันทรเฒ (2539 : 241) กล่าวถึง บทบาท (Role) ไว้ว่า บทบาทของบุคคลในสังคมขึ้นอยู่กับสภาพของเขาด้วย เช่น บทบาทของนายกรัฐมนตรี บทบาทของรัฐมนตรี ตลอดจน บทบาทของบุคคลทั่วไป เช่น ครู อาจารย์ บิดา มารดา แม่บ้าน คนรับใช้ แพทย์พยาบาล เป็นต้น บุคคลจะมีบทบาทที่มีประสิทธิภาพเพียงใด ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง เช่น บุคลิกภาพที่เหมาะสม การอบรมที่ได้รับมา ความพอใจในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายสภาพของจิตใจ แรงจูงใจ และอื่น ๆ ในบางกรณีเราจะพบว่าบุคคลมีบทบาทขัดแย้งกันในตัว เช่น บุคคลที่เป็นทั้งพ่อบ้าน แม่บ้านและอาจารย์

ปราชญา กล้าผจญ (2540 : 125) ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาทหมายถึง ส่วนหรือคุณลักษณะที่ดารา ตัวละคร หรือผู้ที่สวมบทบาทนั้นแสดงอยู่ หรือปฏิบัติอยู่ หรือในอีกความหมายหนึ่ง บทบาท หมายถึง สิ่งที่บุคคลจะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับตำแหน่งงาน หรือ หน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นการแสดงพฤติกรรมตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้เหมาะสมสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้มอบหมายอำนาจนั้น

จิรพรรณ กาญจนจิตร (2541 : 25) กล่าวว่า บทบาท (Role) แยกพิจารณาไว้ 2 ทาง คือ ประเภทแรก พิจารณาด้านโครงสร้างสังคม (Social Structure) บทบาทหมายถึง ตำแหน่งทาง สังคม ที่มีชื่อเรียกต่าง ๆ และแสดงลักษณะโดยคุณสมบัติและกิจกรรม ของบุคคลที่ครอง ตำแหน่งนั้น ประเภทที่สอง พิจารณาในด้านการแสดงบทบาท หรือการปะทะสังสรรค์ทางสังคม (Social Interaction) บทบาทหมายถึง ผลของการกระทำที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ของบุคคล ที่อยู่ในสถานการณ์แห่งปะทะสังสรรค์นั้น

นอกจากนี้ สิริพร ณ ถลาง (2552:360-414) กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคตินในสังคมไว้ว่า ทฤษฎีบทบาทหน้าที่นิยม (Functionalism) หรือ ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ (Structural-Functionnalism) ทฤษฎีบทบาทหน้าที่นิยมมองว่า วัฒนธรรมส่วนต่าง ๆ ในสังคมมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทั้งทางด้านปัจจัยพื้นฐาน ด้านความมั่นคงของสังคม และความมั่นคงทางจิตใจ วัฒนธรรมในส่วนที่เป็นคติน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล่าประเภทต่าง ๆ เพลง การละเล่น การแสดง ความเชื่อ พิธีกรรม ล้วนมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทางด้านจิตใจและช่วยสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงทางวัฒนธรรมให้แก่สังคม

ดังนั้นการศึกษาวัฒนธรรมที่เป็นคตินจึงควรศึกษาในบริบททางสังคมนั้น ๆ เพื่อให้เห็นความสำคัญของข้อมูลประเภทคตินที่ช่วยให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง บทบาทหน้าที่ของคตินสามารถแยกได้ 3 ประการ พอสรุปได้คือ บทบาทคตินในการอธิบายกำเนิดและอัตลักษณ์ของกลุ่มชนและพิธีกรรม บทบาทคตินในการให้การศึกษาอบรมระเบียบสังคมและรักษามาตรฐานพฤติกรรมของสังคม และบทบาทคตินในการเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคลอันเกิดจากกฎเกณฑ์ทางสังคม คตินแต่ละประเภทอาจมีหน้าที่ต่างกัน คตินได้ทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทั้งด้านความมั่นคงทางจิตใจ ทฤษฎีบทบาทหน้าที่นิยมถือเป็นองค์ประกอบต่าง ๆ ในวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นระบบความเชื่อและศาสนา ระบบครอบครัว ระบบเศรษฐกิจ ระบบการปกครอง ระบบการศึกษา ระบบนันทนาการ ล้วนทำหน้าที่ช่วยสร้างความมั่นคงทางใจให้มนุษย์และความมั่นคงทางสังคม ระบบต่าง ๆ ที่เป็นกลไกทางสังคมหรือวัฒนธรรมต่างก็มีหน้าที่ของตน กล่าวโดยสรุปในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบวัฒนธรรม คตินมีหน้าที่เช่นเดียวกับวัฒนธรรมส่วนอื่น ๆ คือ ช่วยรักษาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมและความมั่นคงให้แก่สังคม

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งถือเป็นส่วนหนึ่งในบทบาทหน้าที่ของคตินในสังคม เนื่องจากเพลงลูกทุ่งเป็นเพลงที่มีบทบาทในการทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง เป็นการบันทึกและสะท้อนเรื่องราวของคนในสังคมในช่วงเวลาต่าง ๆ

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีผู้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์เนื้อหาของเพลงลูกทุ่งที่เกี่ยวกับการใช้ภาษาดังนี้

จำริญ หอมระรื่น (2534) ศึกษาวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของ พร ภิรมย์ ผลการศึกษาพบว่าลักษณะคำประพันธ์จะใช้คำประพันธ์หลายลักษณะ ได้แก่ กาพย์ กลอน และร่าย ในด้านทำนองเพลงนั้น จะใช้ทำนองเพลงต่าง ๆ หลายประเภท เช่น ทำนองเพลงไทยเดิม ทำนองเพลงสากล ทำนองเพลงต่างชาติ และทำนองที่คิดขึ้นใหม่ ส่วนการใช้ภาษาจะใช้คำง่ายต่อการเข้าใจ ใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ มีการซ้ำคำ เล่นคำ มีการใช้คำที่ไพเราะ ทางด้านของสาระ จะกล่าวถึงความรักทั่ว ๆ ไป เช่นความรักชาติ ศาสนา และองค์พระมหากษัตริย์ ความรักระหว่างพ่อ แม่ ลูก ความรักของคนหนุ่มสาว การสอนจริยธรรมอย่างน่าสนใจ กล่าวถึงชีวิตในชนบทในแง่มุมต่าง ๆ ปัญหาของสังคม เช่น เกี่ยวกับอาชีพ เศรษฐกิจ การแบ่งชนชั้น และสิ่งสำคัญคือมุ่งให้เกิดความเพลิดเพลินและช่วยทำให้จิตใจแจ่มใสรื่นเริงเมื่อขามฟังเพลง

ต่อมา สปัน ดันโสภณ (2538) ศึกษาการวิเคราะห์เนื้อหาและวิธีการสร้างอารมณ์ขันในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งแนวจำขัน ผลการศึกษาพบว่า เนื้อหาที่นำมากล่าวถึงในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งแนวจำขันมากที่สุดคือ เรื่องเกี่ยวกับความรัก ส่วนเนื้อหาที่นำมาถ้อยน้อยที่สุดคือ เรื่องการเมืองการปกครอง ส่วนทางด้านกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันนั้นพบว่า กลวิธีที่ใช้มากที่สุดคือ การล้อเลียน เสียดสี และกลวิธีที่ใช้น้อยที่สุดคือ การกล่าวถึงข้อบกพร่องของผู้ขับร้อง

ในขณะที่ สุกัญญา โสภี เทพวัลย์ (2539) วิเคราะห์ท่วงทำนองการแต่งวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของพุ่มพวง ดวงจันทร์ พบว่าในด้านการใช้ถ้อยคำ มีการใช้คำง่ายและคำไพเราะมากที่สุด รองลงไปได้แก่ การใช้คำซ้อน การใช้คำซ้ำ การใช้คำสแลง การใช้คำอุทานและการเลียนเสียง การใช้คำให้สัมผัส การให้คำภาษาอังกฤษและการเล่นคำ การใช้โวหารภาพพจน์พบว่า มีการกล่าวถ้อยคำแต่กินความหมายมากที่สุด รองลงไปคือ อติพจน์ สัญลักษณ์ อุปมาอุปไมย และบุคลาธิษฐาน

ต่อมา รัฐวรรณ จุฑาพานิช (2547) ศึกษาเนื้อหา ภาษา และภาพสะท้อนปัญหาสังคมในเพลงลูกทุ่งที่ได้รับความนิยมระหว่างปี พ.ศ. 2544 - พ.ศ. 2545 ผลการศึกษาพบว่า เนื้อหาในเพลงลูกทุ่งที่ได้รับความนิยมระหว่างปี พ.ศ. 2544 - พ.ศ. 2545 มี 7 เรื่อง ได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับความรักลักษณะต่าง ๆ ซึ่งเป็นเนื้อหาที่พบมากที่สุด เนื้อหาที่กล่าวถึงอาชีพการงานของชาวชนบทในกรุงเทพฯ เนื้อหาที่กล่าวถึงอิทธิพลของอำนาจเงิน เนื้อหาที่เป็นเรื่องชวนขัน เนื้อหาที่เป็นการให้กำลังใจในชีวิต เนื้อหาที่เป็นวรรณคดีเก่า และเนื้อหาที่สื่อความหมายหลายนัย

จันทร์ดา เขียวแก่ (2547) ศึกษาวิถีชีวิตของสังคมชนบทไทยในเพลงลูกทุ่ง ผลการวิจัยพบว่า วิถีชีวิตของสังคมชนบทไทยที่เกี่ยวกับครอบครัวและการสมาคม พบว่าในการก่อตั้งครอบครัว จะมีคติในการเลือกคู่ครองที่เหมาะสมกับงานอาชีพท้องถิ่น มีความขยัน อดทนของชาวชนบทจะมีความรักความผูกพันกันในระดับสูง มีการช่วยเหลือกันทำมาหากิน ปัญหาทางด้านครอบครัวที่พบคือ ครอบครัวชนบทมีฐานะยากจน มีหนี้สิน บางครอบครัวพบปัญหาการหย่าร้าง และปัญหาคนชราถูกทอดทิ้ง ด้านนันทนาการ ชาวชนบทชอบร้องรำ พร้อมจังหวะเสียงดนตรี ดูภาพยนตร์และฟังเพลงจากวิทยุ ด้านการสื่อสารชาวชนบทมีการติดต่อถึงกันด้วยการเขียนจดหมายเป็นส่วนมาก สื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวชนบทไทยคือ วิทยุ และโทรทัศน์ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาการใช้ภาษาและค่านิยมที่ไม่เหมาะสม ด้านการศึกษาพบว่าเด็กชาวชนบทยังเป็นเด็กที่ด้อยโอกาสทางการศึกษามาก เนื่องจากความยากจนและขาดทุนทรัพย์สำหรับใช้จ่ายในการศึกษา ในส่วนของค่านิยมพบว่าชาวชนบทหลงในวัตถุนิยม ชอบความสนุก เฮฮา และชอบจัดงานใหญ่ซึ่งก่อให้เกิดความสิ้นเปลือง วิถีชีวิตที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพและอาหารการกิน พบว่าชาวชนบทส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร มีการทำนา ทำสวน ทำไร่ นอกจากนี้ยังมีอาชีพอื่น ๆ เช่น เลี้ยงสัตว์

ญาณิกา อ้อมมณฑา (2548) ศึกษาภาพสะท้อนสังคมจากบทเพลงของ สลา คุณวุฒิ ที่ขับร้องโดย ไมค์ ภิรมย์พร ผลการวิจัยพบว่า ภาพสะท้อนวิถีชีวิต พบ 2 ประเด็นคือ การทำมาหากิน และปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต ภาพสะท้อนเศรษฐกิจ พบ 4 ประเด็น คือ ความยากจนในการดำเนินชีวิต การมีหนี้สิน การซื้อสินค้าเงินผ่อน และการขึ้นราคาของสินค้า ภาพสะท้อนความเชื่อ พบ 4 ประเด็นคือ ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ความเชื่อเรื่องการทำบุญ ความเชื่อเรื่องเทวดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และความเชื่อเรื่องโชคละตา ภาพสะท้อนค่านิยม พบ 4 ประเด็นคือ การเลือกคู่ครอง การแสดงความกตัญญู การศึกษา และนันทนาการ ภาพสะท้อนประเพณี พบ 4 ประเด็นคือ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีออกพรรษา ประเพณีทอดผ้าป่า และประเพณีการแต่งงาน

อลิสสา เลียงรัตน์ (2549) ศึกษาลีลาภาษาในเพลงลูกทุ่งของ สลา คุณวุฒิ ผลการศึกษาพบว่า มีลักษณะการใช้คำดังนี้คือ มีการใช้คำที่สื่ออารมณ์ของมนุษย์ทุกด้าน ใช้คำสัมผัส ทั้งพยัญชนะและสระ เพื่อเพิ่มความไพเราะในบทเพลง ใช้คำซ้ำ คำซ้อน คำหลาก เพื่อสื่อความหมาย ทั้งความหมายโดยตรง และความหมายโดยนัย มีการใช้คำภาษาถิ่น ใช้คำภาษาต่างประเทศ มีการเขียนคำเลียนเสียงพูด พร้อมทั้งสร้างคำใหม่จากแนวเทียบเดิมที่มีอยู่แล้ว ส่วนลักษณะการใช้ประโยคพบว่า มีการใช้ประโยคบอกเล่า ประโยคคำถาม ประโยคคำสั่ง และประโยคขอร้องหรือชักชวน ส่วนลักษณะการใช้โวหารพบว่า มีการใช้โวหารเปรียบเทียบสรรพสิ่งหลายลักษณะ เช่น อุปมา อุปลักษณ์ สมพจน์ นามนัย บุคลาธิษฐาน ปฏิพจน์ เป็นต้น ส่วนลักษณะการใช้สำนวนพบว่า มีการใช้สำนวนทั้งสำนวนเก่าและสำนวนใหม่ และจากการศึกษาลักษณะเนื้อหาในเพลงลูกทุ่งของ สลา คุณวุฒิ พบว่า มีลักษณะเนื้อหา 4 ลักษณะ คือ เพลงที่เกี่ยวกับความรัก ความผิดหวัง เพลงที่เกี่ยวกับความหลังและการรอคอย เพลงที่เกี่ยวกับคดิธรรม ภาณิดสอนใจ และเพลงสร้างสรรค์สะท้อนสังคม

สิรินาถ ฉัตรทอง (2549) ศึกษาภาพสะท้อนค่านิยมในสังคมไทยในเพลงลูกทุ่ง ผลการวิจัยพบว่า เพลงลูกทุ่งส่วนใหญ่มีลักษณะเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องความรัก พฤติกรรม ระหว่างหนุ่มสาว วิถีชีวิต เหตุการณ์ประจำวัน และการติดต่อสื่อสารผ่าน โทรศัพท์มือถือ ค่านิยมในสังคมไทยที่สะท้อนผ่านทางเนื้อหาของเพลงลูกทุ่ง จำนวน 17 ค่านิยมซึ่งค่านิยมที่ถูกกล่าวถึงในเนื้อหาของเพลงลูกทุ่งส่วนใหญ่เป็นค่านิยมในเรื่องความรัก กล่าวคือเป็นเรื่องการปฏิบัติต่อกันระหว่างคนรัก ค่านิยมในการเลือกคู่ครอง

กุนตลา กระราษฎร์ (2549) ศึกษาเชิงวิเคราะห์การใช้โวหารภาพพจน์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงไทยลูกทุ่งศึกษาเฉพาะกรณีของราชินีลูกทุ่ง พุ่มพวง ดวงจันทร์ ผลการศึกษาพบว่า การใช้โวหารภาพพจน์สูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์เป็นจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือ การใช้อุปมา และการใช้อุปลักษณ์ ตามลำดับ นอกจากนี้ผลจากการวิเคราะห์โวหารภาพพจน์ยังทำให้ทราบถึงวิธีการดำเนินชีวิตของชาวไทยในชนบท ตลอดจนทราบถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม และอุปนิสัยต่าง ๆ ของชาวชนบทที่สะท้อนผ่านมายังบทเพลง จากการศึกษาสรุปได้ว่า เพลงไทยลูกทุ่งสะท้อนให้เห็นถึงการมีพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลาง เห็นถึงวิถีการยึดมั่นในประเพณีที่สำคัญต่าง ๆ ของคนไทย วิธีการดำเนินชีวิตของชาวไทยในต่างจังหวัด ลักษณะนิสัยของชาวไทยในชนบทได้เป็นอย่างดี

บุญเกิด มาดหมาย (2550) วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมในบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดย ศิริพร อำไพพงษ์ ผลการศึกษาพบว่า บทเพลงที่ขับร้องโดย ศิริพร อำไพพงษ์ ได้สะท้อนภาพสังคม คือ ด้านเศรษฐกิจพบว่า ต้องเผชิญกับความยากจน มีสภาพการเป็นอยู่ที่ฝืดเคือง จนต้องดิ้นรนเดินทางไปทำงานต่างถิ่นเพื่อการเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ด้านอาชีพ พบว่าส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ทำนา และประกอบอาชีพอื่นเสริมด้วย ด้านการศึกษาพบว่าคนไทยในชนบทส่วนใหญ่ยังได้รับการศึกษาขั้นต่ำ จบแค่ชั้นประถมศึกษา ด้านค่านิยมพบว่ามีความนิยมที่หลากหลายโดยเฉพาะค่านิยมที่เกี่ยวกับคู่ครอง ด้านความเชื่อ พบว่ามีความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งที่แฝงอยู่ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

รัชนิ แสนเหวิม (2551) ศึกษาแนวคิดทางสังคมและวัฒนธรรมในบทเพลงลูกทุ่งของ สลา คุณวุฒิ ผลการศึกษาพบว่าด้านแนวคิดทางสังคมและวัฒนธรรม ผู้ประพันธ์นำเสนอแนวคิดด้านอนุรักษ์วัฒนธรรมสภาพความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิต ประเพณี ความเชื่อ และค่านิยมอีสาน ด้านการเสริมสร้างความรักความสามัคคีของคนในสังคม สร้างเสริมความรักระหว่างชาย หญิง ความรักครอบครัวเครือญาติ ความรักระหว่างเพื่อน ความรักของคนในสังคมและประเทศชาติ ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมความกตัญญูกตเวที ความเสียสละ ความอดทน อดกลั้น ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร ความเคารพ เชื่อฟังผู้อาวุโส ความถ้อยและเกรงกลัวต่อบาป

วิจิตรา อาจบำรุง (2553) ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมที่พบในเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดย พี สะเดิด ผลการศึกษาพบว่า ภาพสะท้อนสังคมด้านเศรษฐกิจ ชาวชนบทถิ่นอีสานได้รับผลกระทบจากสถานะเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้มีความเป็นอยู่ที่ฝืดเคือง แร้นแค้น และยากจน ทำให้ต้องเดินทางไปทำงานต่างถิ่น เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ด้านอาชีพพบว่า ชาวชนบทที่ไปทำงานต่างถิ่นจะประกอบอาชีพรับจ้างเป็นส่วนใหญ่ ด้านค่านิยม พบค่านิยมที่หลากหลายและพบค่านิยมที่เปลี่ยนไปจากเดิมเช่น ค่านิยมด้านการแต่งกาย ค่านิยมด้านการกิน และค่านิยมด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านความเชื่อพบว่า ชาวชนบทมีความเชื่อทางศาสนา สิ่งศักดิ์สิทธิ์และความเชื่อเรื่องขวัญอย่างเหนียวแน่นและความเชื่อเหล่านี้ยังปรากฏอยู่ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

ชรินทร์ อินทุสุวรรณ (2554) ศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยภาคใต้ที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของ ประจวบ วงศ์วิชา ผลการศึกษาพบว่า ภาพสะท้อนด้านครอบครัว พบว่ามีการห่วงใยเอื้ออาทรต่อกันของคนในครอบครัว สามียที่มีภรรยาหลายคนทำให้มีปัญหาการเงิน ภาพสะท้อนด้านการศึกษาพบว่า นิยมให้บุตรหลานศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ด้านเศรษฐกิจพบว่า มีการประกอบอาชีพ เช่น ทำสวนยาง ประมง เป็นต้น และกล่าวถึงภาวะความยากจน และผลกระทบของเศรษฐกิจระดับโลก ภาพสะท้อนด้านการเมืองการปกครองพบว่า มีความคาดหวังของสังคมต่อนักการเมือง และภาพลักษณ์ของนักการเมืองที่เป็นแบบอย่างที่ดี ภาพสะท้อนด้านความเชื่อและศาสนา เช่น พระบรมธาตุเมืองนครศรีธรรมราช ถูยกษัตริย์ยาม กฐนแห่กรรม เป็นต้น ภาพสะท้อนด้านประเพณีพบว่า มีประเพณีส่วนบุคคล ประเพณีส่วนรวม

ยุวรี กุศล (2554) ศึกษาอัตลักษณ์ชาวอีสานจากบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดย ค่าย อรทัย ผลการศึกษาพบว่า การใช้ภาษาในบทเพลงที่ขับร้องโดย ค่าย อรทัย ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ตรงไปตรงมา เช่น คำซ้ำ คำซ้อน ภาษาถิ่น คำอุทาน คำยืมภาษาต่างประเทศ คำบ่งบอกสถานที่ โดยตรงและโดยสัญลักษณ์ การใช้สำนวนใหม่ ใช้ภาษาภาพพจน์และการใช้ประโยคตามหน้าที่ของประโยค ลักษณะเด่นด้านภาษาในบทเพลง คือ การใช้ภาษาถิ่นปนในเนื้อเพลง ส่วนด้านอัตลักษณ์ คือ ค่านิยมในการประกอบอาชีพในเมืองหลวงของหนุ่มสาวชาวอีสาน

สมคิด เมืองวงศ์ (2555) ศึกษาเพลงลูกทุ่งคำเมืองในระหว่าง ปี 2546-2550 ผลการศึกษาพบว่า เนื้อหาเพลงลูกทุ่งคำเมืองส่วนใหญ่จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับการล้อเลียน โดยเฉพาะจะมีการล้อเลียนเกี่ยวกับภรรยา สามีย และสาวประเภทสอง รวมทั้งมีเนื้อหาเกี่ยวกับความผิดหวังจากคนรัก การแอบรัก ความรักระหว่าง พ่อ แม่ ลูก นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงการเป็นเมืองท่องเที่ยวของภาคเหนือและมีเนื้อหาเกี่ยวกับวรรณคดีเก่า ด้านการใช้ภาษาพบว่าส่วนใหญ่มีการใช้ภาษาวรรณศิลป์ เช่นการใช้ภาษากวี การใช้คำแทนหญิงคนรัก การใช้ภาพพจน์ การใช้สัมผัสสระ สัมผัสพยัญชนะ รวมทั้งมีการใช้สำนวน การใช้คำร่วมสมัย และมีการใช้ภาษาอื่นในเพลงลูกทุ่งคำเมือง เช่น ภาษาของ ภาษาอีสาน และภาษาอาข่า เป็นต้น

จากงานวิจัยดังกล่าวทำให้ทราบถึงแนวทางการวิเคราะห์เนื้อหาของเพลงลูกทุ่งในเรื่องการใช้ภาษา ลักษณะของคำประพันธ์ การใช้โวหาร การใช้ภาพพจน์ การเก็บรวบรวมข้อมูล รวมไปถึงขั้นตอนและวิธีการดำเนินการซึ่งเป็นประโยชน์ต่องานวิจัย ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำงานวิจัยข้างต้นมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์เนื้อหาของเพลงลูกทุ่งในครั้งนี้